ବିକାଶ ମୂଳକ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର୍
ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ସମୂହର୍
ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପୁସ୍ତିକା

ଏକ ପରିଚୟ ପୁସ୍ତିକା

ହାଉସିଂ ଏଣ୍ଡ ଲେଣ୍ଡ ରାଇଟସ୍ ନେଟୱାର୍କ୍
ୟୁଥ୍ ଫର୍ ୟୁନିଟି ଏଣ୍ଡ୍ ଭଲେଣ୍ଟାରୀ ଆକ୍ସନ୍
ପିଁଆର୍, ୱେଷ୍ଟ ବେଙ୍ଗଲ
ସେ ର ଫର ଦି ସସ୍ଟେନେବଲ୍ ୟୁଜ୍ ଅଫ୍
ନାଚୁରାଲ ଏଣ୍ଡ ସୋସିଆଲ୍ ରିସୌର୍ସେସ୍

ହାଉସିଂ ଏଣ୍ଡ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରାଇଟସ ନେଟ୍‌ୱାର୍କ (ଏଇଚ୍ ଏଲ ଆର ଏନ) (ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ), ୟୁଥ୍ ଫର୍ ୟୁନିଟି ଏଣ୍ଡ ଭଲ୍ୟୁଣ୍ଟାରୀ ଆକସନ୍ (ୟୁବା) (ମୁମ୍ବାଇ), ଫିଆନ୍ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଏବଂ ସେଣ୍ଟର ଫର୍-ଦି ସସ୍‌ଟେନେବୁଲ୍ ୟୁଜ୍ ଅଫ୍ ନେଚୁରାଲ ଏଣ୍ଡ ସୋସିଏଲ୍ ରିସୋର୍ସେସ୍ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସଂଗଠନ ଗୁଡ଼ିକର ନିଜ ନିଜର ଅଭିଜ୍ଞତା ଏବଂ ଦକ୍ଷତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ତଥ୍ୟାଦି ସାଧାରଣ ମଣିଷର ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବାର ଲକ୍ଷ୍ୟରେ "ବିକାଶ ମୂଳକ ଉଚ୍ଛେଦଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର -ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ସମୂହର ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା"-ଏକ ପରିଚୟ ପୁସ୍ତିକାର ବ୍ୟାପକ ବିତରଣ କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏକ ସଂଗଠିତ ପ୍ରଚାରକାର୍ଯ୍ୟର ସୂଚନା କରୁଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରକ, ଜନ-ଆନ୍ଦୋଳନ, ନାଗରିକ ସମାଜ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିତ ହୋଇ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକାଟିର ଯଥାଯଥ ବ୍ୟବହାର ଓ ଗ୍ରହଣଯୋଗ୍ୟତା ବଢ଼ାଇବା ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନୀୟ, ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସରକାରୀ ଏବଂ ବେସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରା ।

ଏହି ଅଭିଯାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଲା "ବିକାଶମୂଳକ ଉଚ୍ଛେଦଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ବିଷୟରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି, ସଂଗଠନ, ଅଧିକାରୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପାରସ୍ପରିକ ବୁଝାମଣା ବଢ଼ାଇବା, ସାର୍ବଜନୀୟ କର୍ମସୂଚୀ, ପାରସ୍ପରିକ କଥୋପକଥନ, ଆଳାପ-ଆଲୋଚନା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାଶନ ବିତରଣର ମାଧ୍ୟମରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକାଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଚେତନତା ଗଢ଼ିତୋଳିବା ।

ଏଚ୍.ଏଲ୍.ଆର.ଏନ୍., ୟୁବା, ଫିଆନ୍ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଏବଂ ସେଣ୍ଟର ଫର୍ ଦି ସସ୍‌ଟେନେବୁଲ୍ ୟୁଜ୍ ଅଫ୍ ନେଚୁରାଲ ରିସୋର୍ସେସ୍ ମିଳିତ ଭାବରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମଭାବାପନ୍ନ ଜନଆନ୍ଦୋଳନ ଏବଂ ନାଗରିକ ସମାଜ ସଂଗଠନ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଏଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକାଟି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସଚେତନତା ବଢ଼ାଇବା ପୁସ୍ତିକା/ଦଲିଲଟିର ପ୍ରଚାର ବୃଦ୍ଧି କରାଯିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସହଯୋଗୀତା ଓ ସହମର୍ମିତା ଆଶା କରାଯାଏ ।

ଏହି ଅଭିଯାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଉ ଅଧିକ ଜାଣିବା ସକାଶେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଠିକଣାରେ ଯୋଗାଯୋଗ କରନ୍ତୁ ।

- ହାଉସିଂ ଏଣ୍ଡ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରାଇଟସ୍ ନେଟ୍‌ୱାର୍କ
(ବାସସ୍ଥାନ ଏବଂ ଜମିର ଅଧିକାର ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସଂଯୋଗସୂତ୍ର)
ଏ-୧, ନିଜାମୁଦ୍ଦିନ ଇଷ୍ଟ, ଲୋଅର ଗ୍ରାଉଣ୍ଡ ଫ୍ଲୋର, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ ୧୧୦୦୧୩
ଫୋନ/ଫ୍ୟାକସ୍ : ୦୧୧-୨୪୩୫୮-୯୫୮୩
ଇ-ମେଲ୍ -info@hic-sarp.org

- ୟୁଥ୍ ଫର୍ ୟୁନିଟି ଏଣ୍ଡ ଭଲ୍ୟୁଣ୍ଟାରୀ ଆକସନ୍ (ୟୁବା)
ସେକ୍ଟର-୭, ପ୍ଲଟ୍ ନଂ-୨୩, ଖାରଘର, ନୂଆ ମୁମ୍ବାଇ ୪୧୦୨୧୦
ଫୋନ୍ : ୯୧ (୦) ୨୨୨୭୭୪୦୯୯୦/୮୦/୭୦, ଫ୍ୟାକସ୍ +୯୧ (୦) ୨୨୨୭୭୪୦୯୭୦
ଇ-ମେଲ୍ - info@yuvaindia.org

-ଫିଆନ୍ -ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ
୧୯୬, ଯୋଧପୁରପାର୍କ, କଲିକତା -୭୦୦୦୬୮
ଫୋନ୍ ୦୩୩-୨୪୭୩୨୭୪୦/୨୪୧୨୮୪୨୬, ଫ୍ୟାକସ୍ ୦୩୩-୨୪୭୨୮୬୬୧
ଇମେଲ୍ : fianwestbengal@vsnl.net

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୧୧, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ: ଜାନକୀ ଦାସ/ଶାନ୍ତିରଞ୍ଜନ ବେହେରା

ଡି.ଟି.ପି. : ଡି. ନେଟ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ବିକାଶ ମୂଳକ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର
ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ସମୂହର ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପୁସ୍ତିକା

ଏକ ପରିଚୟ ପୁସ୍ତିକା

ହାଉସିଂ ଏଣ୍ଡ ଲେଣ୍ଡ
ରାଇଟ୍ସ୍ ନେଟୱାର୍କ୍

ୟୁଥ୍ ଫର୍ ୟୁନିଟି
ଏଣ୍ଡ୍ ଭଲେ□ାରୀ ଆକ୍ସନ୍

ସେ□ର ଫର ଦି
ସସ୍‌ଟେନ୍‌ଏବଲ୍
ୟୁଜ୍ ଅଫ୍ ନେଚୁରାଲ
ଏଣ୍ଡ
ସୋସିଆଲ୍ ରିସୋର୍ସେସ୍

FIAN

ଫୁଡ୍ ଫାଷ୍ଟ୍ ଇ□ରନେସ୍‌ନାଲ
ଏକ୍ସନ୍ ନେଟ୍‌ୱର୍କ

ବିଷୟବସ୍ତୁ

ବିକାଶ ମୂଳକ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର
ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ସମୂହର ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପୁସ୍ତିକା

ଉପକ୍ରମ 3

ଅନୁଦେଶର ସାରାଂଶ 15

ଅନୁଦେଶର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଠ୍ୟ 28

ଉପକ୍ରମ

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଏକ ମାନବିକ ଅଧିକାର

ବିଶ୍ୱର ଅଧିକାଂଶ ଜନସମୁଦାୟ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାସଗୃହ ବା ବାସସ୍ଥଳୀର ଆଶ୍ରିତ ସେତେବେଳେ ପୃଥିବୀର ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଜନ ସଂଖ୍ୟା ଏଭଳି ରହିବାର ସୁଯୋଗ ବା ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ଠାରୁ ବ□ତ । ଏହା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନରେ ଗୃହୀତ ଯେ ବାସଗୃହ ଏକ ଚାରିକାନ୍ଥ ଓ ଛାତର ଏକ ସଘନ ପଦ୍ଧତି ନୁହେଁ, ବରଂ ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ବିଶାଳ ଏକ ଚିନ୍ତାଧାରା ଯାହାକି ଅନେକ ଭୌତିକ ଓ ଅଭୌତିକ ଉପାଦାନରେ ବ□ବା ପାଇଁ ଗଢ଼ା, ବରଂ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏକ ଇଚ୍ଛିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଏହା ଏକ ମୂଳଭୂତ ମାନବିକ ଅଧିକାର ସବୁ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ପାଇଁ। ଏହା ୧୯୪୮ରେ ଗୃହୀତ ସାର୍ବଜନୀନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଘୋଷଣା ନାମାରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ଯେ, ଏକ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ ମାନର ଜୀବନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅତି ଜରୁରୀ ଓ ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ ।

ମାନବିକ ଅଧିକାର ସାର୍ବଜନୀନ ଘୋଷଣା ନାମାର ଧାରା ୨୫ (୧) ଅନୁଯାୟୀ, "ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏହା ଏକ ଅଧିକାର ଯେ ନିଜର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଜୀବନ ଓ ପରିବାର ପାଇଁ, ଯାହାକି ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ବାସଗୃହ, ଡାକ୍ତରୀ ସେବା ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସମାଜସେବା ଏବଂ ବେରୋଜଗାରୀ,ରୋଗାଗ୍ରସ୍ତ, ଅକ୍ଷମତା, ବିଧବାତ୍ୱ, ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବିକାର୍ଜନ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଯାହାକି ତା'ର ନିୟନ୍ତ୍ରଣାଧୀନ ନୁହେଁ ଏଭଳି ନିରାପ□ା ଜରୁରୀ ।" ସାର୍ବଜନୀନ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଏହି ଧାରା ଉପରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପରିବର୍ଦ୍ଧନ ଓ ପୁନଃ ପ୍ରତ୍ୟାର୍ପଣ ୧୯୬୬ ମସିହାର ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାର ଘୋଷଣାନାମା ସନନ୍ଦ ଧାରା ୧୧.୧ ଘୋଷିତ କରେ ଯେ, ''ଏହି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସନନ୍ଦ ନାମାରେ

ଉଲ୍ଲିଖିତ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନାଗରିକ ମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସର୍ବନିମ୍ନ ଜୀବନ ଧାରଣ ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କର, ପରିବାରର ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଖାଦ୍ୟ, ବସ୍ତ୍ର, ବାସଗୃହ ଓ ଆବାସର ଯୋଜନା ସହ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ମାନକୁ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ଉନ୍ନତ ମାନର କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଯତ୍ନକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇଛନ୍ତି''।

ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ବିଶେଷ ବା□ାକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସିକ ବାବଦରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ଯେ, "ଏହା ପତ୍ୟେକ ମହିଳା, ପୁରୁଷ. ଯୁବ ଓ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଏକ ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ନିରାପଦ ଗୃହ ଦେବା ସହ ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀର ସୁଯୋଗ ଦିଏ ଯାହାକୁ ଶାନ୍ତି ଓ ସମ୍ମାନର ସହ ଜିଇଁବାରେ ସହାୟକ।"

ସମ୍ମାନର ସହ ବ□ିବା ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସସ୍ଥାନ ଏକ ମୂଳତ□୍ୱ ଯେଭଳି ଜମି ଅଧିକାର। ଏଣୁ ଏହି ପାଇଁ ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର ଭଳି ଏକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହର ଅଧିକାର ଯେଭଳି ମାନବିକ ଅଧିକାର ସହ ଓତଃପ୍ରୋତ ଭାବେ ଜଡିତ ସେହିଭଳି ଜମିର ଅଧିକାର ମଧ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଯଥା- ଖାଦ୍ୟ,କାର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଗୃହର ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିରାପ□ା ସହ ଜଡିତ।

ଯଦିଓ ଭାରତ ଅନେକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ପ୍ରପତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ବାସଗୃହ ଘୋଷଣା ନାମାକୁ ଏକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରେ ତଥାପି ଅଧିକାଂଶ ଭାରତୀୟଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନ ସହର ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ୨୦୦୧ ଜନଗଣନା ତଥ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ ଭାରତର ସମଗ୍ର ସହରା□ଳ ଜନସଂଖ୍ୟା ସମୁଦାୟର ୨୩.୧ % ଅର୍ଥାତ ୨୮୬ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଝୋପଡ ପଟିରେ ବାସ କରନ୍ତି। ଏହି ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଆହୁରି ବହୁତ ବେଶୀ ହୋଇପାରେ କାରଣ ଏହା ମାତ୍ର ୬୦୭ ସହରକୁ ହୋଇଥିବା ଏକ ଅନୁପାତ। ମହା ନଗରୀର ଅଧିକାଂଶ ଜନ ସମୁଦାୟ ଝୋପଡିରେ ବାସ କରନ୍ତି। ସଭ୍ୟ ସମାଜର ପରିସଂଖ୍ୟାନ ଅନୁଯାୟୀ ମୁମ୍ବାଇର ୬୦ % ଓ ଦିଲ୍ଲୀର ୫୦% ଜନ ସମୁଦାୟ ଏହି ଝୋପଡିରେ ବାସକରନ୍ତି। ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଯେଉଁମାନେ

ନିକୃଷ୍ଟମାନରେ ଆବାସିକ ସୁବିଧାରୁ ବ□ିତ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଯଦି ମିଶାଯାଏ, ତେବେ ଏହା ଅନେକ ବଢ଼ିଯିବ । ଏହା ସୂଚିତକରେ ଯେ, ଦେଶର ଏକ ବଡ ସଂଖ୍ୟାର ଜନସମୁଦାୟ ସହରା□ଳରେ ଆବର୍ଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସିକ ସୁବିଧାରୁ ବ□ିତ ଓ ମୌଳିକ ସୁବିଧାରୁ ମଧ୍ୟ । ଗୃହ ଓ ବାସ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସ୍ଥିତି ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଆହୁରି ବେଶୀ ଦୟନୀୟ ।

ଦଶମ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ଶେଷଭାଗରେ ସହରା□ଳରେ ବାସଗୃହର ଅଭାବ ୨୪.୭ ଲକ୍ଷ ଆବାସିକ ୟୁନିଟ ହୋଇଥିଲା ବେଳେ ଏକାଦଶ ଯୋଜନା କାଳରେ (୨୦୦୭-୨୦୧୨) । ଏହା ଅନୁମାନିକ ୨୬.୫୩ ଲକ୍ଷକୁ ଛୁଇଁବ । ଏହା ସାମଗ୍ରିତ ସ୍ଥିତିକୁ ସୂଚାଏ ଯେ, ୯୯ % ବାସଗୃହ ନିଅ□ । କେବଳ ଆର୍ଥିକ ଅନୁନ୍ନତ ବର୍ଗ ଓ ନିମ୍ନ ଆୟକାରୀ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ସମଗ୍ର ଗ୍ରାମା□ଳ ଆବାସିକ ନିଅ□ ୨୦୦୭-୨୦୧୨ ଅନୁଯାୟୀ ୪୭.୪୨ ଲକ୍ଷ ହେବ ଯାହାକି ୯୦ % ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ବାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପରିବାର ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହେବ ।

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଅନୁଯାୟୀ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ସୁବିଧାର ସୁରକ୍ଷା:

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ଦୃଢ଼ଭାବେ ସ୍ୱାଧୀନତା, ଭାତୃତ୍ୱବାଦ, ସାମ୍ୟତା ଓ ନ୍ୟାୟର ନୀତି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ । ବାସଗୃହର ଅଧିକାର ଏହି ମୌଳିକ ଅଧିକାର ସହ ଅଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ ଭାବେ ଜଡିତ ଓ ରାଜ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନାମା ନୀତି ସହ ସମ୍ବିଧାନରେ ପ୍ରଦ□ ।

ବିଶେଷ ରୂପେ ଭାରତର ସୁପ୍ରିମକୋର୍ଟ ଗ୍ରହଣ କରେ ଯେ, ବାସଗୃହର ଅଧିକାର ମନୁଷ୍ୟର ଏକ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଯାହାକି ସମ୍ବିଧାନର ଧାରା ୨୧ ରୁ ଆନୀତ -" କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଓ ଜୀବନଧାରଣରୁ ବ□ିତ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ, କେବଳ ଆଇନଗତ ପ୍ରାବଧାନ ବ୍ୟତୀତ । ଏଠାରେ କେତେକ ମହ□ପୂର୍ଣ୍ଣ କୋର୍ଟ ରାୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ଯେ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ ଧରଣର ଅଧିକାର ସହ ଆବାସର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଧାରା ୨୧ ଅନୁଯାୟୀ - ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ଦେଇଥିବା ମୌଳିକ ଅଧିକାର ଗୁଡିକ

ଯଥାକ୍ରମେ :

* ସମାନତାର ଅଧିକାର - ଧାରା ୧୪

* ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଲିଙ୍ଗ, ଜନ୍ମସ୍ଥାନ ଭି□ରେ ବୈଷମ୍ୟ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ - ଧାରା ୧୫ (୧)

* ଶିଶୁ ଓ ମହିଳା ମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଶେଷ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ବୈଷମ୍ୟତାରୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ (ଧାରା-୧୫ (୩)

* ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଚାକିରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମାନ ସୁଯୋଗ ଦେବାରେ ରାଜ୍ୟର ଯେ କୌଣସି ପଦବୀ - ଧାରା ୧୬

* ଭାରତର ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଗମନା ଗମନ କରିପାରିବାର ଅଧିକାର ଧାରା ୧୯(୧) (ଘ)

* ଭାରତର ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ବସବାସ ଓ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିବାର ଅଧିକାର ଧାରା ୧୯(୧) (ଙ)

* ଭାରତର ନାଗରିକଙ୍କୁ ଯେ କୌଣସି ବୃ□, ଧନ୍ଦା, ବାଣିଜ୍ୟ, ସେବା କରିବାର ଅଧିକାର - ଧାରା ୧୯ (୧) (ଚ)

* ଜୀବନ ଓ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ରତାର ଅଧିକାର - ଧାରା ୨୧

ଏହି ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ଗୁଡିକ ଜମି ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବସତିର ଅଧିକାର ସହ ସଂଲଗ୍ନ ।

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଇନରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା

ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହର ଅଧିକାର ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଇନର ଧାରାର ଏକ ଆଇନଗତ ଧାରାରେ ବାଧତା ମୂଳକ ଅଟେ । ଏଗୁଡିକ ହେଲା - ମାନବିକ ଅଧିକାରର

ସାର୍ବଜନୀନ ଘୋଷଣାନାମା, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି, ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସନନ୍ଦନାମା ଅଧିକାର (ଧାରା ୧୧.୧), ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସନନ୍ଦ (ଧାରା ୨୭.୩) ଏବଂ ଅବୈଷମ୍ୟର ଧାରାନୁଯାୟୀ (୧୪-୨)(ଚ), ମହିଳାଙ୍କୁ ବୈଷମ୍ୟତାରୁ ମୁକ୍ତି ସନନ୍ଦନାମା (ଧାରା ୫ -୬) ଯାହାକି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବୈଷମ୍ୟ ବାଦକୁ ମୁକ୍ତି ସନନ୍ଦ ଭାବେ ସବୁ ବୈଷମ୍ୟକୁ ପ୍ରତିହତ କରେ । ଅନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅର୍ଥନୀତି, ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାର ଧାରା ୧୧-୧ ଘୋଷଣା ନାମା ପୁଣି ବର୍ଣ୍ଣିତ କରେ ଏହାର ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ୪ କମିଟୀ ଆର୍ଥିକ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାରରେ ଯେ, ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବାସିକ ଅଧିକାର ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସାତଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନକୁ ବୁଝାଏ ।

- ସତ୍ୱର ଆଇନଗତ ନିରାପ□ା
- ସେବା ପାଇବାର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ
- ସୁଯୋଗ ସୁବିଧା ଗ୍ରହଣର ସାମର୍ଥ୍ୟ
- ଯାତାୟତର ପଥ ସୁଗମ ରଖିବା
- ବାସପୋଯୋଗୀ
- ଅବସ୍ଥାନ
- ଉପଯୁକ୍ତ ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିବେଶ

"ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତତାର" ଏହି ସମସ୍ତ ଆନୁସାଙ୍ଗିକ ଉପାଦାନ ଗୁଡିକ ପୁଣି ସଭ୍ୟ ସମାଜ ସଙ୍ଗଠନ ଓ ମିଳିତ ରଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବା□ାକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସ ସହ ଶାରୀରିକ ସୁରକ୍ଷା, ସୂଚନା ଓ ସହଭାଗିତା, ଜଳ-ଜମି ଜଙ୍ଗଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍ସ ମିଳିପାରୁଥିବା ସହ, ଧ୍ୱଂସ, ବିଘଟଣ ଓ ଉଚ୍ଛେଦରୁ ମୁକ୍ତି, ପୁର୍ନବାସ, ଥଇଥାନ, କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର, ସୁବିଧା, ଶିକ୍ଷା, ସଶକ୍ତି କରଣ ତଥା ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ହିଂସାର ସମୂହ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବୁଝାଏ ।

ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଉଚ୍ଛେଦ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଓ ଜମି ଅଧିକାରକୁ ଭଙ୍ଗ କରେ ।

୧୯୯୭ରେ **(CESCR)** ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ୭ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଉଚ୍ଛେଦକୁ ବାଖ୍ୟା କରେ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି, ପରିବାର ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କ ଗୃହ ବା ଜମିରୁ ସ୍ଥାୟୀ ବା ଅସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉଚ୍ଛେଦ କରିବା, ଯାହାକୁ ସେମାନେ ଦଖଲ କରିଛନ୍ତି ବିନା ଆଇନଗତ ସୁବିଧା ଓ ସୁଯୋଗର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଛଡାଇନେବା । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଏହା ପୁନଃ ପ୍ରତିପାଦିତ କରେ ଯେ ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଉଚ୍ଛେଦ ଆନୁସାଙ୍ଗିକ ରୂପେ ମନୁଷ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଅଧିକାରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ ଯାହାକି ବାସହୀନତାକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଥାଏ । ଏହା ପୁନର୍ବାର ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘର ସାର୍ବଜନୀନ ଘୋଷଣାନାମା ପ୍ରସ୍ତାବ ୧୯୯୩-୭୭ ଏବଂ ୨୦୦୪/୨୮ ରେ ଗୃହୀତ ।

(CESCR) ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ୭ ମଧ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦିଏ ଯେ, ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ନାମା, ବିନା ସୁରକ୍ଷାରେ କୌଣସି ଘରୋଇ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିହତ କରାଯିବା ସହ ଦଣ୍ଡିତ ମଧ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ତେବେ ବିଗତ କେଇ ବର୍ଷ ହେଲା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଅତି ଜୋର ସୋରରେ ପ୍ରଚଳିତ । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ଗୁଡିକ ଉପାଦାନ ଯଥା-ବିଶାଳ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ବିକାଶ ମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ; ପୋଲ ନିର୍ମାଣ, ସହରୀ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ କରଣ; ଖଣି,ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ସକାଶେ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡିକୁ ସେମାନଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନରୁ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ, ଚାଷ ଜମିର ଅଧିଗ୍ରହଣ ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯାହା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସୁରକ୍ଷାର ଅନୁପସ୍ଥିତି ପୁର୍ନବାସର ସୁବିଧାର ଅନୁପସ୍ଥିତି ବାସହୀନତା ଓ ଜୀବିକା ହରାଇବାର କାରଣକୁ ଦର୍ଶାଏ। ବଳପୂର୍ବକ ଅଧିଗ୍ରହଣ ମଧ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ମାନବିକ ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରେ ଯେପରିକି

ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବ୍ୟକ୍ତି ସୁରକ୍ଷା ଓ ବାସଗୃହର ଅଧିକାର । ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତେବେଳେ ଏଭଳି ଅଧିକରଣ ବଳପୂର୍ବକ ହୋଇଥାଏ ସେତେବେଳେ ଏହା ମନୁଷ୍ୟର ଖାଦ୍ୟ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପାନୀୟ ଜଳ, ଜୀବିକା, ଶିକ୍ଷା ଓ କ୍ରୁର, ନିଷ୍ଠୁର ଅମାନବିକ ବ୍ୟବହାର ସୁରକ୍ଷା ଅଧିକାରରୁ ଏବଂ ଗମନାଗମନ ଅଧିକାରରୁ ମଧ ମାନବକୁ ବ□ିତ କରେ ।

ଯେଉଁ କୃ□ପକ୍ଷମାନେ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ କାର୍ଯ୍ୟକରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ନ୍ୟାର୍ଯ୍ୟ ଦାବୀ ଓ ଅବଧିର ସୁରକ୍ଷାରୁ ବ□ିତ କରି ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ସହ, ସୂଚନା ଓ ସହ ଭାଗିତାକୁ ବ□ିତ କରି, କ୍ଷମତା ସାମର୍ଥରୁ ଦୂରେଇ ରଖି ପୁର୍ନବାସ ଓ କ୍ଷତିପୂରଣରୁ ବ□ିତ କରାଇ, ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରି, ସମସ୍ତ ଶାରୀରିକ ଓ ଘରୋଇ ସୁରକ୍ଷାରୁ ବ□ିତ କରନ୍ତି, ଏହି ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହର ଅଧିକାର ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୀକୃତ ।

ଏହା ଫଳରେ, ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ବାସ ହରାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ବାସହୀନ, ଜୀବିକା ହରାଇ ବାସ୍ତୁହରା ହୋଇ ଆଇନଗତ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁରକ୍ଷାରୁ ବ□ିତ ହୁଅନ୍ତି । ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ଦ୍ୱାରା ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକରୂପେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ବିଶେଷ ରୂପେ ଶିଶୁ, ମହିଳା ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦରିଦ୍ରତାରେ ରହୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ସ୍ଥାନୀୟ ମୂଳଲୋକ, ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ବର୍ଗ ଓ ସର୍ବନିମ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ପ୍ରଭାବିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଉଚ୍ଛେଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନର ଧାରା ମଧରେ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯଦି ଏହାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡେ ଓ କେତେକ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏହା ହେବା ଉଚିତ ।

ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘର ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା - ବିକାଶନ୍ମୁଖୀ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ -

ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବା□ାକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଅଧିକାର ଓ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସହାୟତା ଦେବା ପାଇଁ ଜର୍ମାନୀ ସଂଘ ବୈଦେଶିକ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ

ଜର୍ମାନୀ ଇନିଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ୍ ଅଫ ହ୍ୟୁମାନ ରାଇଟସ୍ ସହଭାଗିତାରେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ କର୍ମଶାଳାର ଆୟୋଜନ ୨୦୦୫ରେ ବର୍ଲିନ ଠାରେ କରିଥିଲେ । ଯାହାର କି ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ରାଜ୍ୟ ସମୂହ ଗୁଡିକୁ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନୀତି-ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ କରାଇବା । ଏହି କର୍ମଶାଳାରୁ ଉପ୍□ ହୋଇଥିଲା "ବଳ ପୂର୍ବକ ବିକାଶନ୍ମୁଖୀ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ବାସ୍ତୁହରା ସମ୍ପର୍କୀୟ ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ।" ଜୁନ ୨୦୦୭ରେ ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବା□କାରଙ୍କ ଏହି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ନିୟମାବଳୀ ହ୍ୟୁମାନ ଲାଇଟସ୍ କାଉନସିଲ ଠାରେ ପ୍ରଦ□ ହୋଇ ଡିସେମ୍ବର ୨୦୦୭ ରେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା ।

ନିୟମାବଳୀର ମୁଖ୍ୟାଂଶ :-

ଏହି ନିୟମାବଳୀ -ନୀତି ଗୁଡିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ଓ ଅନେକ ନୂଆ ତ□ର ସମାବେଶରେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଅନୁଭବକୁ ନେଇ ୧୯୯୭ରୁ ଉଦ୍ଧୃତ ।

ସହରା□ଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ ସକାଶେ ହେଉଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡିକ ନିମନ୍ତେ ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ, ସ୍ଥାନାନ୍ତାରଣ, ଅଧିଗ୍ରହଣ ଯାହାକି ମାନବିକ ଅଧିକାର ଗୁଡିକ କ୍ଷୂର୍ଣ୍ଣ କରୁଛି ବା ପ୍ରଭାବିତ କରୁଛି, ସେ ସବୁକୁ ନେଇ ଏହା ପ୍ରଣୀତ । ଏହା ବିସ୍ତୃତ ମାନବିକ ଅଧିକାର ନୀତି,ନିୟମ ଯାହାକି ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଉଚ୍ଛେଦର ଆହୁରି ନୂତନ ସମ୍ଭାର । ଏଗୁଡିକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ, ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ୪(୧୯୯୧) ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ୭(୧୯୯୭) ର ଅର୍ଥ, ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାର କମିଟୀ ଦ୍ୱାରା ଗୃହିତ । ମୁଖ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଉଚ୍ଛେଦ ଧାରା ବିଷୟରେ, ମୂଳଭୂତ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା /ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା, ପୀଡିତର ଅଧିକାର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଯାହାକି ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନବିକ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ ବା ଗର୍ହିତ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ସାଧାରଣ ବିଧି (ଜେନେରାଲ-ଆସେମ୍ବ୍ଲି)ର ଗୃହୀତ ପ୍ରସ୍ତାବ ସଂଖ୍ୟା ୬୦/୧୪୭ ଏବଂ ବାସଗୃହ ଓ ସମ୍ପ□ ଅଧିକାର ବାସ୍ତୁହରା ଓ ଶରଣାର୍ଥୀ ନୀତିଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ।

ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହି ନିୟମାବଳୀ ଗୁଡିକ :

* ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦର ବିଷଦ ବ୍ୟଖ୍ୟା (୪-୮ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ଅତି ଜରୁରୀ ପରିସ୍ଥିତି ବା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାକୁ ଥିବା ଏଭଳି ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ବା ଉଚ୍ଛେଦ ସମ୍ପର୍କୀୟ ତଥା ପ୍ରମାଣିକ ଯୋଗାଣ ଭି□ରେ ନୀତିର କଠିନତମ ବ୍ୟଖ୍ୟା । (୨୧ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ରାଜ୍ୟ ସମୂହମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରହଣ ହେବାକୁ ଥିବା ଏଭଳି ଉଚ୍ଛେଦ ପୂର୍ବରୁ ମଝିରେ, ପରେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ପର୍କୀୟ ବିଷଦାବଳୀ (୩୭-୫୮) ପରିଚ୍ଛେଦ ।

* ବାସ୍ତୁହରା କରିବା ପୂର୍ବରୁ 'ଉଚ୍ଛେଦ- ପ୍ରଭାବ -ଅଧ୍ୟୟନ' ସମ୍ପର୍କୀୟ ବିଷଦ ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରକ୍ରିୟା (୩୨,୩୩ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନକୁ ନେଇ ଏ ବାବଦରେ ବାକ୍ୟରେ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରଦାନ, ପୂର୍ବବାସ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଥଇଥାନ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଆଇନାନୁମୋଦିତ ବାଖ୍ୟା (୪୨,୬୦-୬୩ ପରିଚ୍ଛେଦ)।

* ଉଚ୍ଛେଦ ସମ୍ପର୍କୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଯଥା ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଜନିତ ଉଚ୍ଛେଦ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା (୫୨,୫୫ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ଉଚ୍ଛେଦୀୟ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପୁର୍ନବାସର ଅଧିକାର ଅମାନବୀୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ ଜରୁରୀ (୧୬,୫୨-୫୬ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଯେ ସେମାନେ ଜମି ଓ ବାସହୀନମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ସ□ର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । (୨୩,୨୫ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ମହିଳା ଓ ଲିଙ୍ଗଗତ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀମାନଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କର ହକ୍‌ର ସୁରକ୍ଷା (୭, ୧୫, ୨୬, ୨୯, ୩୩, ୩୪, ୩୮, ୩୯, ୪୭, ୫୦, ୫୩, ୫୪, ୫୭ ଏବଂ ୫୮ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ଶିଶୁ ମାନଙ୍କର ବାସଗୃହ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା (୨୧, ୩୧, ୩୩,୪୭, ୫୦, ୫୨, ୫୪, ୫୬ ପରିଚ୍ଛେଦ)।

* ଦୁର୍ବଳ, ଅନୁନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ, ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଓ ବୈଷମ୍ୟର ଶିକାର ବ୍ୟକ୍ତି, ବୃଦ୍ଧ, ବୃଦ୍ଧା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଛେଦ ଜନିତ ପ୍ରଭାବର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଧ୍ୟୟନର ଆବଶ୍ୟକତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ (୨୧, ୨୯, ୩୧, ୩୩, ୨୯, ୩୮, ୩୯, ୫୪, ୫୭ପରିଚ୍ଛେଦ)

ଆନୁସଙ୍ଗିକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷାର ଆହ୍ୱାନ :-

- କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଜୀବିକାର ମାନବିକ ଅଧିକାର (୪୩,୫୨,୬୩ ପରିଚ୍ଛେଦ)

- ଜମିର ମାନବିକ ଅଧିକାର (୧୬, ୨୨, ୨୫, ୨୬, ୩୦, ୪୩, ୫୬, ୬୦, ୬୧, ୬୩, ୭୧ ପରିଚ୍ଛେଦ)

- ଖାଦ୍ୟର ମାନବିକ ଅଧିକାର (୫୨,୫୭ ପରିଚ୍ଛେଦ)

- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ମାନବିକ ଅଧିକାର (୧୬,୫୪,୫୭,୬୩,୬୮ ପରିଚ୍ଛେଦ)

- ଶିକ୍ଷାର ମାନବିକ ଅଧିକାର (୧୬, ୫୨, ୫୭, ୬୦, ୬୩ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟତିତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏଜେନସୀମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ (୧୧,୭୧,୭୩ ପରିଚ୍ଛେଦ)

* ଆର୍ଥିକ ଅନୁନ୍ନତ ଓ ଦୁର୍ବଳ ଗୋଷ୍ଠୀ ସମୂହ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେପରି ବଜାର ଦରକୁ ନେଇ ଉଚ୍ଛେଦ ଜନିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ନ ହୁଅନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହସ୍ତକ୍ଷେପର ପଦକ୍ଷେପ ଜରୁରୀ ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀର ଦୃଢ଼ ବ୍ୟବହାର :

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ ବାସ୍ତୁ ହରାର ମାତ୍ରାକୁ ନ୍ୟୁନ କରିବା ସହ ସ୍ଥାନୀୟ ବିକାଶ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରେ । ଯେଉଁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଉଚ୍ଛେଦ କାର୍ଯ୍ୟ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡେ, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା କେବଳ ଅପରିବ□ନୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନକୁ ସମ୍ମାନ ଓ ପରିଚାଳନା ସକାଶେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରେ ।

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଗୁଡିକ ଅନେକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ କରିଥାଏ :

* ନୀତି ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଉନ୍ନତୀକରଣ, ଯେଉଁ ସବୁ ଏଜେନସୀ ଯଥା - ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀ, ପୌର ଅଧିକାରୀ, କମ୍ପାନୀର ପ୍ରତିନିଧି, ଆଇନ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିବା ବାକ୍ତିମାନେ ଯେଉଁଥିରେ ପୋଲିସ ମଧ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ-ସେମାନେ ମାନବିକ ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କଲାଭଳି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ ନାହିଁ ଓ ସବୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଯତ୍ନବାନ ହେବେ ।

* ବାସ୍ତୁହରା ଦିଗରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହ ଯେଉଁମାନେ ଏଭଳି ସମସ୍ୟା ମଧ ଦେଇ ଗତି କରୁଥିବେ, ସଭ୍ୟ ସମାଜ ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେଉଁମାନେ ଏହାଙ୍କ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିବେ ଯେତେବେଳେ ବାସ୍ତୁହରା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେମାନଙ୍କର ମାନବିକ ଅଧିକାର ସଂମ୍ପର୍କରେ ସଚେତନ ହେବା ସହ ସରକାରୀ ଏଜେନ୍ସି ଗୁଡିକର ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରତି ସଜାଗ ହେବେ, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ପ୍ରତି ଓ ସେଗୁଡିକର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ପ୍ରତି ଅଧିକ ଯତ୍ନବାନ ହୋଇପାରିବେ ।

* ଜାତୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆଇନର ମାନ ଦ୍ୱାରା ଶାସନର ଗତିବିଧି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ହେବା ସହ ସମସ୍ତ ଏଜେନ୍ସି ଯଥା - କମ୍ପାନୀ, ଜନସାଧାରଣ ସରକାର କ୍ଷେତ୍ର ସହ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିପାରିବେ ।

* ଆଇନ ଓ ନୀତିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିପାରିବେ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଗୁଡିକ ଜାତୀୟ ଆଇନ ନୀତି ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ନିଷ୍ପ□ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ବିକାଶ, ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ପୁର୍ନବାସ ନୀତି ଗୁଡିକର ଯଥୋଚିତ ମାନ ରକ୍ଷା ସହ ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ।

* ଏହା ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ କ□ାମାନଙ୍କ ଯେଉଁମାନେ ସହର ଓ ଗ୍ରାମା□ଳ ଯୋଜନାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ଉଚିତ ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିବା ସହ, ନ୍ୟୁନ୍ୟତମ ମାନବିକ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସହ ଦୁର୍ବଳ ଶ୍ରେଣୀର ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ ସକାଶେ ସହାୟକ ହୁଏ ।

* ଏହା ଆଇନଗତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଏଜେନସୀ ଯଥା - ନ୍ୟାୟାଳୟ, ମାନବିକ ଅଧିକାର କମିଶନ ଗୁଡିକୁ ମାନବିକ ଅଧିକାରମାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଜାତୀୟ ଓ ଅନ୍ତରଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନର ମାନକୁ ବାଖ୍ୟା କରିବା ଦିଗରେ ବାସ୍ତୁହରା ଓ ଉଚ୍ଛେଦ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ଥଇଥାନର ସୁଯୋଗ ଦିଏ ।

* ଏହା ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଉଭୟ ଏଜେନସୀ ଗୁଡିକର ଉ□ରଦାୟିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଦିଗରେ ସହାୟକ ।

* ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଶିକ୍ଷାର ବୃଦ୍ଧି ।

* ଜାତୀୟ ଓ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରଚାର/ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସହ ମାନବିକ ଅଧିକାର ସ୍ୱୀକୃତି, ସୁରକ୍ଷା ଓ ଆହରଣ ବାବଦରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜମି ଓ ବାସ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ହସ୍ତ ପୁସ୍ତିକା :

ଏହି ହସ୍ତ ପୁସ୍ତିକା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ବାସହୀନ କରିବା ଦିଗରେ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ସହ ଏକ ମହ□ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗରୂପେ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା, ଆଇନାନୁମୋଦିତ ଭାବେ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପୁନର୍ବାସ ଓ ଥଇଥାନ ଦିଗରେ ଯେଉଁଠି ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ହୁଏ ସେପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ସ୍ଥିରତା ପ୍ରଦାନ କରେ । ଏହି ହସ୍ତ ପୁସ୍ତିକା ପ୍ରଥମେ ନର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ଏକ ସାରାଶଂ ଓ ପରେ ଏହାର ପ୍ରମୁଖ ଉପାଦାନ ସହ ମୁଖ୍ୟ ତଥ୍ୟାବଳୀକୁ ଉପସ୍ଥାପନ କରେ । ଏ ବାବଦରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟିକରିବା ସହ ଏହି ହସ୍ତ ପୁସ୍ତିକା ଏଠାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଗୁଡିକର ଗ୍ରହଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ସ୍ଥାନୀୟ ଜାତୀୟ, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରର ମାନବିକ ଅଧିକାରକୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବାରେ ସବୁ ଏଜେନ୍ସିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରେ ।

ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ଯେ, ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନାମା ଗୁଡିକ ବହୁ ଭାବେ ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ହେବା ସହ, ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଅନୁଦିତ ହୋଇ ସଂଲଗ୍ନ ଅଧିକାରୀ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନୀତି ଓ ଆଇନର ସଂଯୋଗ ହେବା ସହ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଯଥା - କାର୍ଯ୍ୟ, ଜମି, ନିରାପ□ା, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହର ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସହ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତାର ସମ୍ମାନ ସୁରକ୍ଷା ଓ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବ ।

ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ଦିଗରେ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘର ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ।

ସାଂରାଶ

ବିକାଶନ୍ମୁଖୀ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ବିସ୍ଥାପନ ସମ୍ପର୍କୀୟ ମୂଳଭୂତ ନୀତି,ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

ଏହି ସାରାଂଶବଳୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ମୁଖ୍ୟାଂଶକୁ ସୂଚାଇବା ସହ ଏକ ବିହଙ୍ଗାଲୋକନ ପ୍ରଦାନ କରୁଛି ।

୧. ସୁଯୋଗର ପ୍ରକୃତି ଓ ପରିସର (୧-୧୦ ପରିଛେଦ)

ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ବିସ୍ଥାପନ ଘର ଓ ଜମିରୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଓ ପ୍ରତିହତ କରିବା ରାଜ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଏକ ଉ□ରଦାୟିତ୍ୱ ଯାହାକି ଅନେକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆଇନ କର୍ମଶାଳାରେ ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟ ଭାବେ ଆଲୋଚ୍ୟ ହୋଇଛି । ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଧାରା ବକ୍ତବ୍ୟ ଯାହାକି ଅବିଭାଜ୍ୟ ଅନୁଯାୟୀ , "କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ବେଆଇନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ତାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମାମଲା, ପରିବାର, ବାସଗୃହ ଓ ଚିଠିପତ୍ର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ମାନବିକ ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିବ ନାହିଁ । ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏଭଳି ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଆକ୍ରମଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଇନଗତ ସୁରକ୍ଷାର ଅଧିକାର ।"

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାଟି ସହର ଓ ଗ୍ରାମା□ଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନେଇ ହେଉଥିବା ବିସ୍ଥାପନ ଓ ଉଚ୍ଛେଦ ବା ତତ୍‌ସଂଲଗ୍ନ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ବିଷୟବସ୍ତୁ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଛି । ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନବିକ ସୁରକ୍ଷାର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ଶିକାର ହୋଇଥିବା, ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ହରାଇଥିବା ଘର ଓ ଜମି ବା ଏଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ସଙ୍କୁଚିତ କରାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ରହିବାର ସ୍ଥାନ ବା ଆଇନଗତ ସହାୟତାର ବ□ିତ କରାଇବା । ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକ ଉପଯୁକ୍ତ ଆଇନ ଗତ ଅଧିକାରର ଅନୁପସ୍ଥିତି ସହ ଜଡ଼ିତ ଯାହାକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଅଧିକାରର ଅନ୍ୟତମ ଏକ ଉପାଦାନ । ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀକ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱୀକୃତ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ସମୂହର ବ୍ୟାପକ ଓ ଖୋଲା ଖୋଲି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ଯାହାକି ବାସଗୃହ ଖାଦ୍ୟ, ପାନୀୟ ଜଳ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, କାର୍ଯ୍ୟ ଜୀବିକା ଓ ବ୍ୟକ୍ତିର ନିରାପ□ାର ଅଧିକାର, ଗୃହ ନିରାପ□ାର ସୁରକ୍ଷା, କ୍ରୁର ଓ ଅମାନବୀୟ ଆଚରଣ ଓ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଗମନାଗମନରେ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଅଧିକାର । ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବା ସହ ଏହା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଓ ଅନ୍ୟ ମାନବୀୟ ଆଇନର ଧାରା ଗୁଡ଼ିକ ମୁତାବକ ହେବା ଉଚିତ ।

୨. ସାଧାରଣ ମାନ୍ୟତା (୧୧-୩୬ ପରିଚ୍ଛେଦ)

କ) କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ କର୍ମକ□ାଙ୍କର ଭୂମିକା ଏବଂ ଦାୟିତ୍ୱର ପ୍ରକୃତି (୧୧-୧୨ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ଯଦିଓ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତର ଓ ପ୍ରକାରର ଏଜେନ୍ସି ଗୁଡିକ ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ, ପ୍ରସ୍ତାବନା, ଦାବୀ, ଉପସ୍ଥାପନ ଓ କ୍ଷମାଣୀୟ ବା ସୂତ୍ରପାତ କରିବାରେ ଭୂମିକା ନିଭାନ୍ତି ତଥାପି ରାଜ୍ୟ ହିଁ ଏହାକୁ ପ୍ରମୁଖ ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରେ ଓ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ପ୍ରୟୋଗ, ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଜନ ଆଇନ ଚୁକ୍ତିନାମା ଯାହାକି ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାରେ ପ୍ରଦ□। ଏହାର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ, ଏହା ଅନ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ଯଥା - ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଧିକାରୀ ଓ କର୍ମକ□ା, ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆର୍ଥିକ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସଂଗଠନ ଓ ସଂସ୍ଥା, ଆନ୍ତ-ରାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶୀୟ ନିଗମ, ବ୍ୟକ୍ତି, ଘରୋଇ ଜମି ମାଲିକ ଓ ଜମିଦାର ମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ମୁକ୍ତ କରେ ନାହିଁ।

ଖ. ମୂଳ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ପ୍ରାଥମିକ ନିୟମ (୧୩-୨୦ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀକ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଦିଗରେ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ସେମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସସ୍ଥାନର ସୁରକ୍ଷା ଯେ କୌଣସି ଲିଙ୍ଗ, ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ, ରଙ୍ଗ, ଭାଷା, ରାଜନୀତିକ ବିଚାରଧାରା, ଜାତୀୟ ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ଥିତି, ଆଇନଗତ ଓ ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ବୟସ ଅକ୍ଷମତା, ସମ୍ପ□, ଜନ୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ବୈଷମ୍ୟତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାଛ ବିଚାର ନକରି ସୁରୁକ୍ଷା ଦେବା ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ ସହ ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ବିରୋଧରେ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସହ ସେମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସର ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇ ଦେବା ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ପ୍ରତିଫଳନ।

ଗ. ରାଜ୍ୟର ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ବାସ୍ତବ ପ୍ରୟୋଗ (୨୧-୨୭ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ କେବଳ କେତେକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତି ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ସବୁ ସମୟରେ ବିସ୍ଥାପନ ଓ ବଳ ପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ। ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡିକ

ଆନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ ଗୃହୀତ ସମସ୍ତ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଗୁଡିକ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ତଦନୁଯାୟୀ ସୁରକ୍ଷା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉଚିତ । ଯେକୌଣସି ବିସ୍ଥାପନ

କ) ଆଇନ ଅନୁମୋଦିତ ଖ) ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରାନୁଯାୟୀ ଗ) କେବଳ ଜନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବ୍ୟାପକ ହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଘ) ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଓ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଙ) ଉପଯୁକ୍ତ ପାରିଶ୍ରମିକ, କ୍ଷତି ପୂରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଚ) ଏବଂ ବ□ମାନର ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନୀତି ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ । ଏହି ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିସ୍ଥାପିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ସେମାନଙ୍କର ଜମି ଓ ଘର ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ଥାଉ କି ନଥାଉ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲାଗୁ କରାଯିବ ।

ଘ) ନିବାରଣ ମୂଳକ ନୀତି କୌଶଳ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ (୨୮-୩୬) ପରିଚ୍ଛେଦ :

ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବଳ ବିନିଯୋଗ କରି ଉପଯୁକ୍ତ ନୀତି, ପଦ୍ଧତି, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କରି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡିକୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇବା ସହ ଏହାର ପରିଣତକୁ ମଧ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଓ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କର ନୀତି, ପଦ୍ଧତି, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକର ବିଷଦ ସମୀକ୍ଷା କରି ପ୍ରଚଳିତ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ଗୁଡିକ ସହ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବେ । ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ଏ ସମ୍ପର୍କୀୟ ପ୍ରତିହତ ନୀତି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡିକର ବା ଏହାର ଭିତିରିଆ ତଥ୍ୟ ଜମି ଓ ରିୟଲ ଇଷ୍ଟେଟ ଇତ୍ୟାଦିର ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଏଭଳି ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଯେଉଁଥିରେ ନୂନ୍ୟତମ ବିସ୍ଥାପନ ହେବ । ବିଷଦ ଓ ସବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କର ବିସ୍ଥାପନ ନୀତି ଗୁଡିକୁ ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ଯେଉଁଠାରେ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ଓ ଉଚ୍ଛେଦ ଜରୁରୀ ସେଠାରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଶ୍ରେଣୀ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡିକର ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇଦେବା ଜରୁରୀ । ବିସ୍ଥାପନ ପ୍ରଭାବ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଗୁଡିକ ଅନ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ଓ ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ବିସ୍ଥାପନ ଜନିତ କ୍ଷତିର

ନ୍ୟୂନ୍ୟତା ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବେ । ପ୍ରଭାବ ଅନୁଧାନ ଗୁଡିକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଶିଶୁ, ମହିଳା, ବୟସ୍କ ଓ ଦରିଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡୁଥିବା ପ୍ରଭାବ ଗୁଡିକ ବିଶେଷ ରୂପେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବେ ।

୩. ବିସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବରୁ (୩୭-୪୪ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ଗ୍ରାମ ଓ ସହରା□ଳ ଯୋଜନା ଓ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସବୁ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବା ସବୁ ତଥ୍ୟ ଏବଂ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।

କ) ବିସ୍ଥାପନ ହେବାକୁ ଥିବା ସବୁ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରାକ୍ ସୂଚନା ଦେବା ଯେ ବିସ୍ଥାପନ ଏଠାରେ ଜରୁରୀ ଓ ଏକ ଜନଶୁଣାଣୀ ସହ ମିଳୁଥିବା ଅନ୍ୟ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ।

ଖ) ଜମିଜମା ରେକର୍ଡ, ପୁର୍ନବାସ ସମ୍ପର୍କୀୟ ବିଷଦ ଯୋଜନା ଗୁଡିକ ସଂପୃକ୍ତ ଅଧିକାରୀଗଣ ଆଗୁତରା ସଂପୃକ୍ତ ବିସ୍ଥାପିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସୂଚିତ କରିବେ ।

ଗ) ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଏ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଅଭିଯୋଗ, ଆପ□, ମତାମତର ଆହ୍ୱାନ ।

ଘ) ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ମିଳୁଥିବା ଆଇନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ସାହାଯ୍ୟ, ସହାୟତା, ଉପଦେଶର ସୁଯୋଗ ଓ ପ୍ରଯତ୍ନ ଯୋଗାଇ ଦେବା ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ ।

ଙ) ଜନଶୁଣାଣୀ ଶିବିରର ଆୟୋଜନ ଯାହାକି ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସେମାନଙ୍କର ଓକିଲମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବ ସେମାନଙ୍କର ଦାବୀ, ମତାମତ, ବିସ୍ଥାପନ ସଂପର୍କୀୟ ନିଷ୍ପ□ ବା ଅନ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଦି କିଛି ଥାଏ ।

ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ବିସ୍ଥାପନର ସମସ୍ତ ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗୁଡିକୁ ତର୍ଜମା କରିବେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ ହେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ମହିଳା, ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀ, ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ବା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ

ବା ମାର୍ଫତରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧିକାର ରହିଛି ଯେ ସେମାନେ ଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସୂଚନା ବା ବିକଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ସହଭାଗିତା, କୃ□ପକ୍ଷଙ୍କ ବିଚାରର୍ଥେ କରିପାରିବେ । ବିସ୍ଥାପନ ସଂପର୍କୀୟ ଯେ କୌଣସି ସୂଚନା ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଭାବେ ପ୍ରସାରଣ କରିବାକୁ ହେବ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗୁଆ । ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକର ଫଳ ଏପରି ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଯେପରି ବ୍ୟକ୍ତି ବାସହୀନ ବା ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକ ହରାଇ ବସିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୁର୍ନବାସ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯଥା - ଗୃହ ନିର୍ମାଣ, ଜଳ, ବିଦ୍ୟୁତ, ପରିମଳ,ଶିକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଜମି ଓ ଅ□ଳର ସୁବିଧା ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ପ୍ରଚଳିତ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନବ ଅଧିକାର ନୀତି ସହ ଭାରସାମ୍ୟ ରଖି ସେମାନଙ୍କର ଯଥେଷ୍ଟ ପୂର୍ବରୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ପୁର୍ନବାସ ପାଇଁ ଗମନ କରିବା ଉଚିତ ।

୪. ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ (୪୫-୫୧ ଅନୁଚ୍ଛେଦ)

ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ, ସମସ୍ତ ଆଇନଗତ ପଦ୍ଧତିକୁ ଅନୁସରଣ କଲାପରେ ବିସ୍ଥାପନ ସ୍ଥାନରେ ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ମାନେ ରହିବେ ।

ଉଚ୍ଛେଦ ଏଭଳି କରାଯିବ ନାହିଁ ଯାହାକି ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କର ଅଧିକାର, ସମ୍ମାନକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ରୂପେ ମହିଳା ମାନଙ୍କ ଉପରେ ହୋଇ ପାରୁଥିବା ହିଂସା ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବେ ଓ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସହ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଯେଭଳି ସୁରକ୍ଷିତ ରହେ ସେଗୁଡ଼ିକ ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।

ଉଚ୍ଛେଦ ଗୁଡ଼ିକ ଖରାପ ପାଗ, ରାତ୍ରି ସମୟ, ପୂଜା ଓ ପାର୍ବଣ ସମୟରେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧାର୍ମିକ ଛୁଟିଦିନ ଗୁଡ଼ିକରେ, ନିର୍ବାଚନର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ବା ସ୍କୁଲ ଇତ୍ୟାଦି ପରୀକ୍ଷାର ଠିକ୍ ପୂର୍ବରୁ ଆଦୌ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । ରାଜ୍ୟ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସବୁ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ଯେଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୈଷମ୍ୟ ବା ହିଂସାତ୍ମକ ଆକ୍ରମଣର ଶୀକାର ନ ହୁଅନ୍ତି ।

୫. ବିସ୍ଥାପନ ପରେ - ତୁରନ୍ତ ରିଲିଫ ଓ ଆବ□ନ (୫୨-୫୮ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ସରକାର ବା ଯେକୌଣସି ଏଜେନ୍ସୀ ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେବା ସକାଶେ ବା ବିକଳ୍ପ ଥଇଥାନ କରିବା ବା ପୁନର୍ବାସ ଯୋଗାଇବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସେମାନେ ତାହା ବିସ୍ଥାପନର ଠିକ୍ ପର ମୁହୂ□ରେ ତୁରନ୍ତ ଯୋଗାଇଦେବା ଜରୁରୀ । ପରିସ୍ଥିତିର ଗମ୍ଭୀରତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିନା ବିଚାରରେ ବିସ୍ଥାପିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ କୃ□ପକ୍ଷମାନେ ସୁବିଧା ଓ ନିରାପ□ା ସହ କ) ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟ ଓ ପରିମଳ ଖ) ନ୍ୟୁନତମ ଆବାସିକ ସୁବିଧା ଗ) ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବସ୍ତ୍ର ଘ) ଡାକ୍ତରୀ ସୁବିଧା ଚିକିତ୍ସା ଙ) ଜୀବିକାଅର୍ଜନର ସୁବିଧା **ତୁରନ୍ତ ରିଲିଫ ଓ ଆବ□ନ** ଚ) ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଚରା ଓ ସେମାନେ ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍ସ ଛ) ପିଲାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଓ ଶିଶୁ ଯତ୍ନର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇଦେବେ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଏହା ମଧ୍ୟସ୍ଥିର କରିବେ ଯେ, ବିସ୍ଥାପିତ ଯୌଥ ପରିବାର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେଭଳି ଏକତ୍ର ରହିବେ ଓ ଅଲଗା ହେବେ ନାହିଁ । ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଗୁଡିକ ଦିଆଯିବ କ) ଶିଶୁ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଯଥା ମହିଳା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କର୍ମୀ ସହାୟତା ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ପୁନଃ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମ ମହିଳାଙ୍କୁ ବିଶେଷରୂପେ ଏବଂ ଯୌନ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ମାନଙ୍କୁ ଡାକ୍ତରୀ ପରାମର୍ଶ ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ଖ) ବିସ୍ଥାପନ ବା ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ପରେ ମିଳୁଥିବା ଡାକ୍ତରୀ ସେବା ଯେପରି ବ୍ୟାହତ ନହୁଏ ସେଥିପ୍ରତି ବିଶେଷ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବେ । ଗ) ଏଡସ୍, ଏଚ୍.ଆଇ.ଭି ଭଳି ସଂକ୍ରମଣ ରୋଗର ପ୍ରତିଷେଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯେଭଳି ଏହା ବିସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନ ବ୍ୟାପେ ।

ବିସ୍ଥାପନଙ୍କୁ ସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ସ୍ଥାନ ଗୁଡିକ ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନର ଧାରା ମୁତାବକ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଭାବେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଯୋଗାଇଦେବେ । ଏଗୁଡିକ ହେଲା - କ) ଅବଧିର ସ୍ଥାୟିତ୍ୱ ଖ) ସେବା ଦ୍ରବ୍ୟ, ସୁବିଧା, ଭି□ଭୂମି ଯଥା ପାନୀୟ ଜଳର ସୁବିଧା ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ମହଜୁଦ ରଖିବା ସ୍ଥାନ ଅଳିଆ ଆବର୍ଜନା, ବର୍ଜ୍ୟସ୍ଥାନ, ନାଳ, ନର୍ଦ୍ଦମା ଓ ଅତି ଜରୁରୀ ସେବା ଗୁଡିକର ବାବଦରେ ପ୍ରାକୃତିକ ଉତ୍ସର ନିକଟବ□ୀ ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ ଗ) ସହଜ ଭାବେ ଆବାସ ଘ)

ରହଣୀୟ ସ୍ଥାନ ଯେଉଁଥିରେ ଖୋଲା ବାତାବରଣ, ସେମାନଙ୍କୁ ଥଣ୍ଡା, ଗରମ, ବର୍ଷା ଓ ଅନ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସୁରକ୍ଷା, ଜୀବାଣୁ ମୁକ୍ତ ଓ ଶାରୀରିକ ସୁରକ୍ଷା ଘ) ଅନ୍ୟ ଅନୁନ୍ନତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡିକୁ ଏହି ସୁଯୋଗ (ଙ) କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର, ସ୍କୁଲ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା, ଶିଶୁ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସାମାଜିକ ସୁବିଧା ସହର ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଏବଂ ଚ) ସାଂସ୍କୃତିକ ଭାବେ ଆବାସିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଘରର ସୁରକ୍ଷା ଦେବ ଓ ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସିକ ସୁରକ୍ଷା ଯଥା - ନିରାପ□ା, ଗୋପନୀୟତା, ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାରେ ସହଭାଗୀତା ହିଂସାରୁ ମୁକ୍ତି ଏବଂ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଚାର ଓ ହିଂସାକୁ ପ୍ରତିକାରର ସୁବିଧା ଦେବ ।

୬. ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛେଦର ପ୍ରତିକାର (୫୯-୬୮ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ସମସ୍ତ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମୟାନୁବ□ିତ ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର ରହିଛି । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରତିକାର ମଧରେ ସନ୍ତୋଷଜନକ ଶୁଣାଣୀ, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆଇନଗତ ପରାମର୍ଶ, ଆଇନଗତ ସାହାଯ୍ୟ, ଫେରସ୍ତ , ପୁର୍ନଥଇଥାନ, ପୁର୍ନବାସ, ବିସ୍ଥାପନ ଓ କ୍ଷତିପୂରଣ ଯାହାକି ପ୍ରତିକାର ଓ ପ୍ରତିଷେଧକର ଅଧିକାରର ମୂଳଭୂତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ସହ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ହିଂସାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଗୃହୀତ ।

କ) କ୍ଷତିପୂରଣ (୬୦-୬୩ ପରିଚ୍ଛେଦ)

କ୍ଷତିପୂରଣ ବିସ୍ଥାପିତଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଅର୍ଥ ପରିତୋଷଣ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଓ ଗୁରୁତର ଆର୍ଥିକ କ୍ଷତିକୁ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ପରିସ୍ଥିତି ସହ ତୁଳନା କରି ପ୍ରତି କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତଙ୍କ ମାତ୍ରା ଅନୁଧ୍ୟାନ ପରେ ସ୍ଥିର ହେବ । ଜମି ଓ ସାମୂହିକ ସଂମ୍ପ□ିରୁ ଉଚ୍ଛେଦ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ସହାୟତାର ବିକଳ୍ପ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ, କାରଣ ଯେଉଁଠାରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜମି ଛଡେଇ ନିଆଯାଇଛି ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ତଦନୁରୂପ ଆକାର, ପରିମାଣ ଓ ମୂଲ୍ୟର ଜମି କ୍ଷତିପୂରଣ ବାବଦରେ ଦେବା ଜରୁରୀ । କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ୟାକେଜର ଭାଗୀଦାର ଉଭୟ ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷ ସମାନଭାବରେ ହେବେ ।

ଖ) ପୁର୍ନଥଇଥାନ ଓ ପୁନରାଗମନ (୬୪-୬୭ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ଯେତେବେଳେ ବିସ୍ଥାପିତମାନଙ୍କର ପୁନରାଗମନ ବା ପୁର୍ନ ଥଇଥାନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବ, ତାହା ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାରେ ନୀତିକୁ ଅନୁସୃତ କରିହେବ କୃ□ପକ୍ଷଗଣ ଏଭଳି ଏକ ପରିବେଶ ଓ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ଯେଭଳି ବିସ୍ଥାପିତମାନଙ୍କ ପୁନରାଗମନ ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପ□ା ମଧ୍ୟରେ ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବା ସହ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଘର ବା ଆବାସିକ ସ୍ଥଳକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନର ସମ୍ମାନ ଜନକ ସୁଯୋଗ ଦିଆଯାଇପାରିବ ।

ଯେତେବେଳେ ବିସ୍ଥାପିତମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ବାସଗୃହ ବା ସ୍ଥାନକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ନଥିବ ବା ସେମାନଙ୍କର ବାସଗୃହ ବା ସମ୍ପ□କୁ ପୁର୍ନ ଦଖଲ ପାଇବା ସମ୍ଭବ ହେଉ ନଥିବ, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୃ□ପକ୍ଷଗଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଓ ଉଚିତ ପରିମାଣର କ୍ଷତିପୂରଣ ବା ଅନ୍ୟ କ୍ଷତି ଭରଣା ଦିଗରେ ସହାୟତା ଦେବେ ।

ଗ) ପୁର୍ନବାସ ଓ ଥଇଥାନ (୬୮ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ବିସ୍ଥାପିତମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନକୁ ସବୁ ଏଜେନ୍‌ସୀମାନେ ପ୍ରାଥମିକତା ଦେବେ କେତେକ ବିଶେଷ ପରିସ୍ଥିତି ଯଥା - ସାଧାରଣ ବର୍ଗର ମଙ୍ଗଳ ବା ଯେଉଁ ଠାରେ ସୁରକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଜରୁରୀ - ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୁର୍ନବାସ, ବା ଥଇଥାନ ବିକାଶ ପାଇଁ ଯୋଗାଇବା ଜରୁରୀ, ଏହି ପ୍ରକାର ପୁର୍ନବାସ ଥଇଥାନ ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନର ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନ । ନିରପେକ୍ଷ ଓ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ହେବା ଜରୁରୀ ।

୭. ପରିମାପନ, ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ପରବ□ୀ ପଦକ୍ଷେପ (୬୯-୭୦ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ଭୌଗୋଳିକ ପରିସୀମାରେ ଘଟୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଛେଦଜନିତ ଘଟଣା ଗୁଡକର ପରିମାପନ, ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ପରବ□ୀ ପଦକ୍ଷେପ ଦିଗରେ ତତ୍ପର ହୋଇ ସଂଖ୍ୟା, ପ୍ରକାର ଓ ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ପରିଣାମ ସମ୍ପର୍କରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବେ । ଏ ପ୍ରକାର ପରିମାପନ ରିପୋର୍ଟ / ତଥ୍ୟାବଳୀ ଗୁଡିକୁ ଜନସାଧାରଣ ଓ ସଂପୃକ୍ତ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ

ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ସୁଲଭରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବାରେ ଯାହାକି ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ହେଉଥିବା ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ ଗୁଡିକ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାମନାରେ ରଖିବା ସହ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ସୂତ୍ର ଗୁଡିକୁ ଅନ୍ୟତ୍ର ଅନୁକରଣୀୟ କରିବାର ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୮. ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡିକର ଭୂମିକା (୭୧-୭୪ ପରିଚ୍ଛେଦ)

ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମୌଳିକ ତ□, ବାସଗୃହ, ଜମି ଓ ସମ୍ପ□ର ଅଧିକାର ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷା ଓ ପରିପୂରଣ ଦିଗରେ ସହାୟତା ଦେବା ସକାଶେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ । ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ଅର୍ଥନୈତିକ, ବାଣିଜ୍ୟ ବିକାଶ ଓ ସେଭଳି ସଂସ୍ଥା ଗୁଡିକ, ଏଜେନ୍ସି ସମୂହ ସଦସ୍ୟ ଓ ଦାତା ରାଷ୍ଟ୍ର ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଏଭଳି ସଂସ୍ଥାରେ ଭୋଟ ଦାନର ଅଧିକାର ରହିଛି ସେମାନେ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ସମୂହକୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ଓ ସମସ୍ତ ତର୍ଜମା ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ଆଇନର ଧାରା ଓ ମାନ ଅନୁଯାୟୀ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ନିଗମ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟିକ ସଂସ୍ଥାନ ମାନେ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଓ ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦକୁ ପ୍ରତିହତ କରିବା ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଦ୍ୟମ ଜାରୀ ରଖିବେ ।

ପରିଶିଷ୍ଟ

ଉଲ୍ଲିଖିତ ପ୍ରାସଂଗିକ ଆଇନ୍, ସନନ୍ଦ, ଚୁକ୍ତିପତ୍ର :

1. Universal Declaration of Human Rights (UDHR), 1948.
2. International Convenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR), 1966.
3. Committee on Economic, Social and Cultural Rights (CESCR), 1997.
4. International Human Right Law.
5. U.N. Human Rights Council.

ବିକାଶ ମୂଳକ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘ ସମୂହର ମୂଳଭୁତ ନୀତି ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା ପୁସ୍ତିକା

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ

ଉନ୍ନୟନ ଜନିତ ଉଚ୍ଛେଦ ଓ ବିସ୍ଥାପନ ବିଷୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘର ମୂଳଭୂତ ନୀତି, ଓ **ମାର୍ଗଦର୍ଶିକା**

ବିଷୟ ସୂଚୀ

		ଅନୁଚ୍ଛେଦ ସଂଖ୍ୟା
I.	ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରକାର	୧-୧୦
II.	ଆଇନଗତ ବାଧ୍ୟବାଧକତା	
	କ) କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱର ପରିସୀମା	୧୧-୧୨
	ଖ) ମାନବିକ ଅଧିକାର ମୂଳନୀତି	୧୩-୨୦
	ଗ) ରାଜ୍ୟର ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାହ	୨୧-୨୭
	ଘ) ପ୍ରତିଷେଧକ ପଦ୍ଧତି, ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମୂହ	୨୮-୩୬
III.	ଉଚ୍ଛେଦ ପୂର୍ବରୁ	୩୭-୪୪
IV.	ଉଚ୍ଛେଦ ସମୟରେ	୪୫-୫୧
V.	ଉଚ୍ଛେଦ ପରେ :	
	ତୁରନ୍ତ ରିଲିଫ୍ ଓ ପୁନଃ ବସତିର ଆଶୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା	୫୨-୫୮
VI.	ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ପ୍ରତିକାର	୫୯-୬୮
	କ) କ୍ଷତିପୂରଣ	୬୦-୬୩
	ଖ) ପ୍ରତ୍ୟାର୍ପଣ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ	୬୪-୬୭
	ଗ) ପୁର୍ନବାସ ଓ ଥଇଥାନ	୬୮
VII.	ବିଶ୍ଳେଷଣ, ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ପରବ□ୀ ପଦକ୍ଷେପ	୬୯-୭୦
VIII.	ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସଂଗଠନ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମାଜର ଭୂମିକା	୭୧-୭୪
IX.	ବ୍ୟାଖ୍ୟା-ଅର୍ଥ-ଅର୍ଥାନ୍ତର	୭୪

ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ମୂଳଭୂତ ନୀତି, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନାମା
ବିକାଶ ପାଇଁ ବିସ୍ଥାପନ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ

ସଂମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଠ୍ୟ

I. ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏବଂ ପ୍ରକାର

୧. ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନୁଗତ୍ୟ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ନାମା ଓ ବିସ୍ଥାପନକୁ ନେଇ ଅନେକ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ଆଇନ ସମୂହରୁ ସୃଷ୍ଟ ଯାହାକି ମାନବିକ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ଦିଗରେ ସମର୍ଥ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଓ ଜମି ତତ୍‌ସଂଲଗ୍ନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା । ଏଗୁଡିକ ହେଲା ମାନବିକ ଅଧିକାର ବିଶ୍ୱ ସାର୍ବଜନିକ ଘୋଷଣାନାମା, ଆର୍ଥିକ ସାଂସ୍କୃତିକ, ସାମାଜିକ ସନନ୍ଦ, ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସନନ୍ଦ, ବୈଷମ୍ୟବାଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଧାରା, ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ହିଂସା, ବୈଷ୍ୟମ୍ୟ ବିରୋଧୀ ଆଇନ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟ ବିରୋଧୀ ଆଇନ ସମୂହ ।

୨. ଆର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସନନ୍ଦ ନାମା ମାନବିକ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା କରି ଦର୍ଶାଏ ଯେ, ‘‘କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବେଆଇନ ବା ଅନାବଶ୍ୟକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ସେମାନଙ୍କର ଘର, ପରିବାର, ନିଜସ୍ୱତା ଓ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନରେ ବାଧକ ହେବ ନାହିଁ “ଏବଂ” ପ୍ରତ୍ୟେକର ଏଭଳି ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଇନଗତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନର ଅଧିକାର ରହିଛି ଯାହାକି ଆର୍ନ୍ତଜାତିୟ ଶିଶୁ ଅଧିକାରରେ ମଧ ରହିଛି, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଏଭଳି ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଗୁଡିକ ୧୯୫୧ରେ ଧାରା ୨୧ ଘୋଷଣାନୀତି ଶରଣାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ସ୍ଥିତି, ଧାରା ୧୬ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀକ ଶ୍ରମ ସଂଗଠନ, ପ୍ରସ୍ତାବ ନଂ ୧୬୯, ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିବାସୀ ଓ ଅଧିବାସୀ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ (୧୯୮୯) ଏବଂ ଧାରା ୪୯ର ଜେନେଭା ନୀତିର ଧାରାନୁଯାୟୀ ସାଧାରଣ ନାଗରିକଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ସମୟରେ ସୁରକ୍ଷା ଓ ସାଧାରଣ ସ୍ୱାଧୀନତା - ୧୨ ଅଗଷ୍ଟ ୧୯୪୯ ।

୩. ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାଟି ଗ୍ରାମ ଓ ସହର□ାଳରେ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ହେବାକୁ ଥିବା, ହେଉଥିବା ବିସ୍ଥାପନ ବା ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦକୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରେ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାଟି ପୂର୍ବରୁ ଥିବା ମାନବିକ ଅଧିକାର-ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିସ୍ଥାପନର ଧାରା ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ବିସ୍ତୃତ ଏଗୁଡିକ ଯଥାକ୍ରମେ ଆର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ବିସ୍ତୃତ ଧାରା ଯାହାକି ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ନଂ ୪ (୧୯୯୧), ସାଧାରଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ନଂ ୭ (୧୯୯୭) କମିଟୀ- ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାର ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ, ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବିସ୍ଥାପନ ନୀତି , ମୂଳଭୂତି ନୀତି ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଉଲ୍ଲଘଂନ ସମୟରେ ପ୍ରତିକାରର ସୁବିଧା. ଗମ୍ଭୀର ଭାବେ ଉଲ୍ଲଘଂନ ହେଉଥିବା ଆନ୍ତର୍ଜାତିୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ଯାହାକି ସାଧାରଣ ସଭା (ଜେନେରାଲ ଆସେମ୍ବ୍ଲି) ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତାବ ନଂ ୬୦/୧୪୭ ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ ଏବଂ ବିସ୍ଥାପିତମାନଙ୍କ ସମ୍ପ□ ଓ ଅଧିକାର ଜନିତ ନୀତି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ।

୪. ସମସ୍ତ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଘଟଣାର ବାଖ୍ୟାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ମାନ ଓ ଧାରାନୁଯାୟୀ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓ ଏ ପ୍ରକାର ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ପ୍ରତି ଲାଗୁ, ଯାହାକି ସ୍ୱେଛାକୃତ ଭାବେ ହେଉ ବା ବଳପୂର୍ବକ ରୂପେ ବିସ୍ଥାପନ ବ୍ୟକ୍ତିର ହେଉ, ବା ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ଜନସମୂହର ସେମାନଙ୍କର ଜମି, ଘର ଓ ସାଧାରଣ ସମ୍ପ□ିରୁ ବ□ିତ ଯାହାକୁ ସେମାନେ ଆଧାର କରିଥିଲେ ବା ନିର୍ଭରଶୀଳ, ସେଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର, ବାସ କରିବାର ଆଇନଗତ ସୁବିଧା ପାଇବାର ହକ ଓ ସୁରକ୍ଷା ।

୫. ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡିକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଆଇନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୁର୍ଘଟଣା ଯାହାକି ଆଇନଗତ ସୁରକ୍ଷାର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ବା ଆଇନ ଆଇନାନୁମୋଦିତ ସ୍ୱୀକୃତି ସମୟ ଅବିଧି ମଧ୍ୟରେ ଯାହାକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଅଧିକାରର ଏକ ଉପାଦାନ ।

ବଳ ପୂର୍ବକ ବେଦଖଲର ପରିମାଣ ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଉଚ୍ଛେଦନାମା ସଦୃଶ ଯଥା - ଜନସଂଖ୍ୟା ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ, ଜନସମୂହର ପ୍ରତ୍ୟାର୍ପଣ , ପଳାୟନ, ସ୍ଥାନୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକତା ବାଦର ସ୍ୱରୂପ ଅଟେ ଯାହାକି ବଳପୂର୍ବକ ଓ ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣରୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ବାସ ଓ ସମ୍ପ□ିରୁ ବେଦଖଲ କଲେ ଘଟିଥାଏ ।

୬. ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଧାରା ଯଥା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ, ଅବସ୍ଥାନ, ଖାଦ୍ୟ, ଜଳ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, କାର୍ଯ୍ୟ, ନିରାପ□ା ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ନିରାପ□ା ସହ ଅମାନବୀୟ ବ୍ୟବହାର ବା ଗମନାଗମନର ସ୍ୱାଧୀନତା କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିଥାଏ । ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡିକ ଅତି ଜରୁରୀ ଓ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତି ବା ସମୟରେ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହାକି ବିଶ୍ୱର ସମସ୍ତ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ଓ ଧାରାଗୁଡିକ ସହ ଆଇନାନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିବ ।

୭. ବଳ ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ବିସ୍ଥାପନ ସମାଜରେ ଅସମାନତା, ସାମାଜିକ ତିକ୍ତତା, ବିଭାଜନ ଓ କକ୍ଷ୍ୟଚ୍ୟୁତ କରାଇବା ସହ ସମାଜର ଦଳିତ ନିଷ୍ପେଷିତ ସାମାଜିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ତରରେ ଥିବା ଅନୁନ୍ନତ ବ୍ୟକ୍ତି ମହିଳା ଶିଶୁ, ସଂଖ୍ୟାନ୍ୟୁନ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀଙ୍କୁ ବିଶେଷ ରୂପେ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ।

୮. ପ୍ରଚଳିତ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିସ୍ଥାପନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଗୁଡିକ ସେ ସମସ୍ତ ବିସ୍ଥାପନକୁ ମଧ ବୁଝାଏ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଯୋଜନା ବଦ୍ଧ ବା ଜନହିତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ମଧ କରାଯାଏ, ଯଥା - ବିକାଶ ସହ ଜଡିତ, ଭି□ଭୂମି ପ୍ରକଳ୍ପ ମାନ ଯଥା - ବିଶାଳ ସେତୁ, ବିଶାଳ ଉଦ୍ୟୋଗ ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରକଳ୍ପ, ଖଣି ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂପଦ ଶିଳ୍ପ, ସହରା□ଳରେ ପୁର୍ନନିର୍ମାଣକୁ ନେଇ ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ, ଝୋପଡପଟି ଉନ୍ନତୀକରଣ, ଆବାସିକ ପୁର୍ନନିର୍ମାଣ, ନବୀକରଣ, ସହରୀ-ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକରଣ ବା ଅନ୍ୟ ଜମି ବିନିଯୋଗ

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏଥିରେ (କୃଷିଭି□କ ମଧ ସଂଲଗ୍ନ) ସମ୍ପ□, ରିଏଲ ଇଷ୍ଟେଟ, ଜମିଜମା ଗଣ୍ଡଗୋଳ, ଜମିର ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବ୍ୟବହାର, ବିଶାଳ ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ବେପାର ବଣିଜ, ଖେଳ ଇତ୍ୟାଦି ଘଟଣା ଏବଂ ନିର୍ବିବାଦରେ ପରିବେଶ ସଂମ୍ପର୍କୀୟ ଓ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯାହାକି ଅର୍ନ୍ତରଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସହାୟତା ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ।

୯. ବିସ୍ଥାପନ ଯାହାକି ପରିବେଶ ଧ୍ୱସଂ ବା ଅବନତି ଯୋଗୁଁ, ଜନ ବିରୋଧ ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ଯୋଗୁଁ ଯାହା ବହିଷ୍କାର ବା ଉଚ୍ଛେଦ କରାଏ, ପ୍ରାକୃତିକ ବା ମନୁଷ୍ୟକୃତ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ, ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଅଶାନ୍ତି, ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ, ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ବା ମିଶ୍ରିତ ଦ୍ୱନ୍ଦ ଘରୋଇ -ଦେଶୀୟ ବା ଅର୍ନ୍ତରଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସ୍ତରର ଏବଂ ଜରୁରୀକାଳୀନ ପରିସ୍ଥିତି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ହିଂସା ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ପ୍ରଚଳିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ହୁଏ ଯାହାକି ଅର୍ନ୍ତରଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଥାପିତ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନ ଓ ସୁରକ୍ଷାକୁ ଯାହାକି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସିକ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଏ ସମସ୍ତ ପରିସ୍ଥିତି ଏକ ଅଧିକ ବିସ୍ତରା ଧାରା ଯାହାକି ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନାମାରେ ନାହିଁ, ତାହା ସ୍ଥିର କରିବା ଦିଗରେ ଏକ ଉ□ର ମାପଧାରା ଦିଏ । ଏ ବାବଦରେ ଧାନ ଦେବା ଜରୁରୀ ଯେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନାମାରେ ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର ପୀଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିର କ୍ଷତିପୂରଣ ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନର ଧାରାନୁଯାୟୀ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବିସ୍ଥାପନ ନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା, ଶରଣାର୍ଥୀ ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କର ଆବାସ ଓ ସମ୍ପ□ ଥଇଥାନ ନୀତି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୧୦. ଏ ବାବଦରେ ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ଅନେକ ଦିଗ ଗୁଡିକର ପରିଧିକୁ ନେଇ ଯେଉଁଠାରେ ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଘଟୁଛି, ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକ ନିୟମାବଳୀ ଉପରେ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ପ୍ରଦାନ କରେ ଯେ ସେମାନେ କିଭଳି ନୀତି ଅନୁସୃତ କରି ସୁରକ୍ଷା ଦେବେ ଯେ, ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରାନୁଯାୟୀ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡିକ ସର୍ବନିମ୍ନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଗୁଡିକୁ ସମ୍ମାନ ଦେବା ସହ ଏ ଗୁଡିକ "ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ" ନୁହେଁ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇବାକୁ ହେବ । ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଗୁଡିକ ରାଜ୍ୟ ସମୂହଙ୍କୁ ଏକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ନୀତି ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ,

ନୀତି ବିକଶିତ କରିବାରେ, ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ, ପଦ୍ଧତି ଓ ପ୍ରତିଷେଧକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରି ଯେପରି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ନ ଘଟେ ବା ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଘଟିଛି ସେଠାରେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଯେଭଳି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ନହୁଏ ବା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରତିକାର ପାଇବାର ଅଧିକାର ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବ ।

II. ଆଇନଗତ ବାଧ୍ୟବାଧକତା :

କ) କାର୍ଯ୍ୟନିର୍ବାହୀ ଅଧିକାରୀ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱର ପରିସୀମା

୧୧) ଯେତେବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଏଜେନସୀ ଦ୍ୱାରା ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନକୁ ମଞ୍ଜୁର, ଦାବୀ, ସୂତ୍ରପାତ ଆରମ୍ଭ ଭର୍ତ୍ସନା, ପ୍ରଶଂସା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଉ□ରଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ମାନବିକ ଅଧିକାର ଓ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରାନୁଯାୟୀ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବା ଦିଗରେ ଚେଷ୍ଟା କରିବେ ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ଆର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଚୁକ୍ତିନାମା, ଆଇନ ଓ ପ୍ରଚଳିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ । ଏହା ଅର୍ଥ ନୁହେଁ ଯେ ଅନ୍ୟ ଖେଳାଳୀ ମାନେ ଯଥା - ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଧିକାରୀ, ପରିଚାଳକ, ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ଆର୍ଥିକ ସଂସ୍ଥା ଓ ସଂଗଠନ, ନିଗମ, ବ୍ୟକ୍ତି, ଘରୋଇ ଜମିଦାର ଓ ଜମିମାଲିକଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ନୁହେଁ ।

୧୨. ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ରାଷ୍ଟ୍ରର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେ ସେ ମନୁଷ୍ୟର ମାନବିକ ଅଧିକାର ଓ ମୌଳିକ ସାଧୀନତା ଗୁଡିକୁ ସୁରକ୍ଷା, ସମ୍ମାନ ଓ ପୂରଣ କରିବେ । ଏହାର ଅର୍ଥ ଯେ, ରାଷ୍ଟ୍ରଗୁଡିକ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ଭିତରେ ଓ ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଏଭଳି ମାନବିକ ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କଲାଭଳି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବେ, ନିଜ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସବୁ ବର୍ଗ ମଧ୍ୟରେ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରହିବ ଓ ଅନ୍ୟର ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହେବନାହିଁ ଏବଂ ପ୍ରତିଷେଧକ ଓ ସତର୍କତା ମୂଳକ ସହାୟତା ଏଭଳି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବେ । ଏହି ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ଗୁଡିକ କ୍ରମିକ ଓ ସାମନ୍ତରାଳ ଏବଂ କେବଳ ପରାମର୍ଶ ନୁହେଁ ପଦକ୍ଷେପର କାର୍ଯ୍ୟନୁଷ୍ଠାନ ।

ଖ) ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମୂଳନୀତି :

୧୩. ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବାସିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅଧିକାର ରହିଛି ଯାହାକି ଜୀବନ ଧାରଣର ସର୍ବନିମ୍ନ ମୌଳିକ ଅଧିକାର ରେ ହିଁ ଅର୍ନ୍ତଭୂକ୍ତ । ସାମାନ୍ୟ ଆବାସିକ ଅଧିକାର ମଧରେ ବେଆଇନ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନିଜର ଗୋପନୀୟତା, ପରିବାର ଓ ନିରୁଙ୍କଶ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିଷେଧକ ଯାହାକି ଆଇନଗତ / ଆଇନ ସମ୍ମତ ।

୧୪. ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ଆଇନଧାରା ଅନୁଯାୟୀ, ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ସହ, ନାଗରିକ ମାନଙ୍କୁ ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବାସର ଅଧିକାର ଏକ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଅବଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବୈଷମ୍ୟ ଯଥା – ରଙ୍ଗ, ବର୍ଣ୍ଣ, ଜାତି, ଭାଷା, ଲିଙ୍ଗ, ରାଜନୈତିକ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମତ, ଜାତୀୟ ଅଧିବାସୀ ବା ସାମାଜିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପଦବୀରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁରକ୍ଷା ଦେବେ ।

୧୫. ଏହି ପ୍ରଚଳିତ ନିୟମାବଳୀରେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଓ ପୁରୁଷଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଏହି ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷାର ନିଶ୍ଚିତ କରାଇବେ ଓ ସମାନ ଭାବରେ ଯେପରି ଏମାନେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଉପଭୋଗ କରିବେ ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବାସଗୃହ ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଅବଧିରେ ପରିପୂରଣ କରିବେ ।

୧୬. ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟର ପୁର୍ନବାସର ଅଧିକାର ରହିଛି, ଯାହାକି ବିକଳ୍ପ ସ୍ଥାନ ବା ଜମି ଅଧିକାର, ଆବାସର ଅଧିକାର ଯାହାକି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସୂଚ୍ୟାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପୂରଣ ହେଉଥିବ : ପହ􏰀ପାରୁଥିବେ, ବହନ କରିପାରୁଥିବେ, ବାସ ଉପଯୋଗୀ, ଅବଧିର ସ୍ଥିରତା, ସାଂସ୍କୃତିକ ପରିପୂରଣ, ସ୍ଥାନର ଗ୍ରହଣୀୟତା, ମୌଳିକ ସେବା ସବୁ ସୁବିଧାରେ ମିଳୁଥିବ ଯାହାକି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି ।

୧୭. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଦରକାରୀ ଆଇନଗତ ସହାୟତା ଦେବେ ବା ବିକଳ୍ପ ପ୍ରତିକାର ଯୋଗାଇ ଦେବେ ଯେଉଁ ମାନଙ୍କର ମାନବିକ ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି ବା ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଯୋଗୁଁ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବାର ଅଛି ।

୧୮. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସୁଚିନ୍ତିତ ଭାବେ ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନକୁ ନେଇ ଆଇନଗତ ବା ବେଆଇନ ବ୍ୟବହାର ପଦ୍ଧତି ଅନୁସୃତ କରିବେ ନାହିଁ ।

୧୯. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଜାଣିବା ଉଚିତ ଯେ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦନାମା ସମୟରେ ଏଥିରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ନିରୁଙ୍କଶ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ଜାତି, ସଂସ୍କୃତି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମୌଳିକତାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ।

୨୦. ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କର ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକୁ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ଓ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ବିକାଶ ପାଣ୍ଠି ସହାୟତାରେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ପଦ୍ଧତି ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁସୃତ କରିବେ ।

ଗ) ରାଜ୍ୟର ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ନର୍ବାହ :

୨୧. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ବଦ୍ଧ ହେବେ ଯେ, ବିସ୍ଥାପନ କେବଳ କେତେକ ନିରୁଙ୍କଶ ଅବସ୍ଥାରେ ଘଟେ । ବିସ୍ଥାପନର ପ୍ରଭାବ ସୁଦୂର ପ୍ରସାରୀ ଏଣୁ ଏହା କରାଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଏହାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ - ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ହେବା ଜରୁରୀ। ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାର ବିସ୍ଥାପନ କ) ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ଖ) ଆର୍ନ୍ତରଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନାନୁମୋଦିତ ଗ) କେବଳ ଜନହିତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଘ) ଯଥାର୍ଥ ଓ ଅନୁପାତିକ ଙ) ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଓ ଥଇଥାନ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଚ) ପ୍ରଚଳିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଦ୍ୱାରା ଗୃହୀତ । ଏହି ସବୁ ସୁରକ୍ଷା ଓ ପଦ୍ଧତିର ସୁରକ୍ଷା ସବୁ ବିସ୍ଥାପିତ ହେବାକୁ ଥିବା, ସେମାନଙ୍କର ଜମି ଥାଉ ବା ନଥାଉ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଲାଗୁହେବ ଓ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଆଇନ ଅନୁମୋଦିତ ହୋଇଥିବ ।

୨୨. ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ନୀତିଗତ ଓ ବିଧେୟକ ଭାବେ ବିସ୍ଥାପନର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଯେଉଁଠି ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନ ଦ୍ୱାରା ଅନୁସୃତ ନୁହେଁ , ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତୁରନ୍ତ ବନ୍ଦ କରିବାର ଉ□ରଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାହ କରିବେ । ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ନାଗରିକ ମାନଙ୍କ ଜମି ବା ଗୃହ ଗୁଡ଼ିକୁ ଜବତ କରିବାରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ରହିବେ। ଯଥା ସମ୍ଭବ ଯେଉଁଠାରେ ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ମାନବିକ ଅଧିକାର ଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଦେଉ ନଥିବ । ଉଦାହରଣସ୍ୱରୂପ, ବିସ୍ଥାପନର ଯୌକ୍ତିକତା ସେହିଠାରେ ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜମି ଜମା ସଂସ୍କାର ଓ ପୁନଃବିତରଣ ବିଶେଷ କରି ବାସଚ୍ୟୁତ ବା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ ଦେଉଥିବ । ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ସଂସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦେଓ୍ୱାନୀ ଓ ଫୌଜଦାରୀ ମାମଲା ଯେଉଁମାନେ କି, ତା ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି ଓ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସବୁ ବିସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ଦାୟୀ ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଆଗତ କରିବେ ଯେତେବେଳେ ଏହା ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ସମ୍ମତ ହୋଇ ନଥିବ l ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତ ପ୍ରଭାବିତ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କୁ ଯେଉଁମାନେ ବି ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନର ଶିକାର ହୋଇଥିବେ ବା ହେବାର ଆଶଙ୍କାରେ ଥିବେ ବା ସ୍ୱର୍ଶକାତର ଥିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ନ୍ୟାର୍ଯ୍ୟ ହକ୍ ଦେବା ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିଷେଧ ମୂଳକ ସୁରକ୍ଷା ଆଇନଗତ ଭାବେ ଯୋଗାଇ ଦେବେ ।

୨୩. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ପରିଧି ଭିତରେ ଆସୁଥିବା ସର୍ବାଧିକ ନିରାପ□ା ଓ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆକସ୍ମିକ ଅଧିକାର ସମାନ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବେ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେଉଁଠାରେ ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ସମ୍ମତ ନୀତିଗତ ବିଧେୟକ ଗ୍ରହଣ କରି ବ୍ୟକ୍ତି ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିଶୀଘ୍ର ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇଦେବେ ।

୨୪. ଏହି ବାବଦରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବୈଷମ୍ୟ ବୈଧାନିକ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗୁରୁତର ଭାବେ ଯେଭଳି ନୂନ୍ୟତମ ଆବାସିକ ଅଧିକାରରୁ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ ବ□ିତ ନ କରେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ଗୃହୀତ ବିଧେୟକ ଗୁଡ଼ିକୁ ଓ ନୀତିଗୁଡ଼ିକୁ ସମୀକ୍ଷା କରିବେ ଯେଭଳି ଏହା ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ହେବ । ଏଭଳି ବିସ୍ତୃତ ସମୀକ୍ଷା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଚଳିତ ଆଇନ, ପରିଚାଳନା ଓ ନୀତିକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିବେ ଯାହାକି ଜନସେବାର ଘରୋଇ କରଣ, ପୈତୃକ ଅର୍ଜନ ବା ସାଂସ୍କୃତିକ ଧାରାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିବ, ଯେଭଳି ଏହା ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡ଼ିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁନଥାଏ ।

୨୫. ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସମସ୍ତ ଆଇନଗତ ସାହାଯ୍ୟର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ମାତ୍ରା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଭୂକ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉଥିବ ଏଣୁ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ତୁରନ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇ ଆଇନଗତ ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପ□ା ସେଭଳି ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ, ଗୃହୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟ ଯେଉଁମାନେ କି ଏଭଳି ସୁରକ୍ଷା ପାଉନଥିବେ ବା ଯେଉଁମାନଙ୍କ ନିଜ ନାମରେ ଘର ବା ଜମି ନଥିବ ।

୨୬. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ଉଭୟଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ଏହା ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ବିଶେଷ ରୂପେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ମହିଳାମାନେ ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦରୁ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ ଏଭଳି ପଦକ୍ଷେପ ସବୁ ମହିଳାଙ୍କୁ ସମାନ ଭାବରେ ଜମିଜମା ଓ ଗୃହର ଅଧିକାର ଦେବ ।

୨୭. ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ସଂପର୍କ, ବେପାର ଓ ନିବେଶ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଦେଉଥିବା ପାଣି ଓ ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ, ସମ୍ମିଳନୀ ଓ ସଂସ୍ଥା ଜରିଆରେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ମାନର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଉପରେ ସନ୍ନିବେଶିତ କରିବେ । ଆର୍ନ୍ତଜାତୀକ ସହଯୋଗିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର ମାନବିକ ଅଧିକାରର ବିଭିନ୍ନ ଧାରାକୁ ସମ୍ମିଳିତ କରିବେ ହିତାଧିକାରୀ ରୂପେ ହେଉ ଅବା ଦାତା ଭାବେ ହେଉ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚିତ

କରିବେ ଯେ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ସଂସ୍ଥା ସଂଗଠନ ଗୁଡିକର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଛନ୍ତି, ସେହି ସବୁ ସଂସ୍ଥା ଗୁଡିକ ପକ୍ଷରୁ ଯେଭଳି କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରକଳ୍ପ ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥାଏ ଯାହାକି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଥିବା ଓ ଯାହାକି ଅନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆଇନର ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଧାରାକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରୁଥିବ ।

ଘ) ପ୍ରତିଷେଧକ ପଦ୍ଧତି ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମୂହ -

୨୮. ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କ ଅକ୍ତିଆରରେ ଥିବା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଓ ସମସ୍ତ ଉତ୍ସ, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନୀତି ପଦ୍ଧତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଯାହାକି ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଏଭଳି ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନକୁ ପ୍ରତିହତ କରୁଥିବ ।

୨୯. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କ ନୀତି, ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକୁ ତର୍ଜମା କରିବେ ଯେଭଳି ଏହା ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ହେଉଥିବ । ଏ ବାବଦରେ ସମସ୍ତ ତର୍ଜମାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଉଦ୍ଦ୍ୟେଶ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯେଭଳି ଦୁଃସ୍ଥ, ଦରିଦ୍ର ଓ ମହିଳା ମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଉଥିବା ଅସାମାନତାରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଦୂରେଇ ରଖାଯାଇ ପାରିବ । ସରକାର ଗୁଡ଼ିକ ନିଶ୍ଚିତ ରୂପେ ଏହା ସ୍ଥିର କରିବେ ଓ ବିଶେଷ ପଦକ୍ଷେପ ମାନ ନେବେ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗୁଡିକ ଏଭଳି ପ୍ରଣୀତ ହେବା ଉଚିତ ଯେଭଳି ଏହା କାହାରି ପ୍ରତି ବୈଷମ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ନ କରେ ଏବଂ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଯେଭଳି ସହର ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବାସକରୁଥିବା ଦରିଦ୍ରତମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଯେଭଳି ଆହୁରି ଦରିଦ୍ର ନ କରିପାରେ ।

୩୦. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ପ୍ରତିଷେଧମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବେ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଗୁଡିକରେ ଆନ୍ତର୍ନିହିତ କାରଣ ସମୂହକୁ ଯେଭଳି ଜମିଜମା ଓ ରିୟଲ ଇଷ୍ଟେଟର ଆକଳନ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ବଜାର ପ୍ରଭାବକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବା ପରିଚାଳନା କରିବା ସହ

ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ଯେ ସ୍ୱଳ୍ପ ଆୟବର୍ଗ ଓ ଗରୀବ ମାନେ ଯେଭଳି ଏହାଦ୍ୱାରା ଆହୁରି ତଳସ୍ତରକୁ ନ ଯାଆନ୍ତି । ଯଦି ଜମିଜମା ଓ ଘର ଗୁଡ଼ିକର ଦାମ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ, ତେବେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ଏ ବାବଦରେ ସ୍ଥିର କରିବା ଉଚିତ ଯେ , ସେମାନେ ନାଗରିକମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେଭଳି ଶାରୀରିକ ବା ଅର୍ଥନୈତିକ ଚାପଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ବାସ୍ତୁହରା ବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଜମି ଓ ଘରରୁ ଯେପରି ବ□ିତ ନ ହୁଅନ୍ତି ।

୩୧. ଜମି ଓ ଘର ଆବ□ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସୁରକ୍ଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଥା ବୟସ୍କ, ଶିଶୁ ବା ଅନ୍ୟ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାଥମିକତା ଦେବା ଜରୁରୀ ।

୩୨. ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସର୍ବଦା ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ନୀତିର ବିକଳ୍ପକୁ ପ୍ରାଥମିକତା ଦେବେ । ବିସ୍ତୃତ ଓ ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ପ୍ରଭାବ ଅଧ୍ୟୟନ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକଳ୍ପର ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଯାହାକି ବିକାଶ ପାଇଁ ବିସ୍ଥାପନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରୁଥିବ । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କ ସୁରକ୍ଷା, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ନିରାପ□ା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନରୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇଦେବେ । ବିସ୍ଥାପନ ପ୍ରଭାବ ଅଧ୍ୟୟନ ଗୁଡ଼ିକ ଆହୁରି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର କ୍ଷତିକୁ ହ୍ରାସ କରିବା ସକାଶେ ବିକଳ୍ପର ସନ୍ଧାନ କରିବା ଜରୁରୀ ।

୩୩. ପ୍ରଭାବ ଅଧ୍ୟୟନ ଗୁଡ଼ିକ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭାବେ ଯଥା ମହିଳା, ବୟସ୍କ, ଶିଶୁ ମାନଙ୍କ ଉପରେ ପଡୁଥିବା ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ବିଷଦ ବାଖ୍ୟା କରିବେ । ଏସବୁ ଅଧ୍ୟୟନ ଗୁଡ଼ିକ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଭାବେ ରହିଥିବା ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ତଥ୍ୟ ଓ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ହୋଇଥିବା କ୍ଷତିର ଆକଳନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୩୪. ବିକାଶ ଓ ଯୋଜନାର ରୂପରେଖ, ପରିଚାଳନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଉଥିବା ସମସ୍ତ କର୍ମଚାରୀ ଯଥା ଯୋଜନାକାରୀ, କର୍ମଚାରୀ ଆଇନଜୀବି, ଆଇନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରୁଥିବା

ଅଧିକାରୀ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କର୍ମଜୀବି ମାନେ ଯେଭଳି ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଟ୍ରେନିଂ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେବେ ତାହା ଦେଖିବା ଉଚିତ । ଏ ସମସ୍ତ ଟ୍ରେନିଂ ଗୁଡିକ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବେ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଜମି ଓ ଆବାସିକ ଅଧିକାରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।

୩୫. ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ସମ୍ପର୍କୀୟ ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ, ସୂଚନା, ଆଇନ ଓ ନୀତି ଗୁଡିକୁ ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମିଳୁଥିବା ସୁରକ୍ଷା ସଂମ୍ପର୍କରେ ଗଣ ମାଧମରେ ପ୍ରକାଶିତ କରିବେ । ଏ ପ୍ରକାର ସୂଚନାବଳୀ ସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟରେ, ପଦ୍ଧତିରେ ବିଶେଷ କରି ବିସ୍ଥାପନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡିକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁହାଇବାଭଳି ସାଂସ୍କୃତିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧମରେ ଓ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

୩୬. ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ, ଜାତି ମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଛେଦ ସଂମ୍ପର୍କୀୟ ମାମଲାର ଆ□ଳିକ ଜାତୀୟ ବା ଅର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ପରୀକ୍ଷା ନିରୀକ୍ଷା ସମୟରେ ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ଯେଭଳି ନ ହୋଇପାରେ, ସେ ଦିଗରେ ସୁରକ୍ଷା ଦେବା ଜରୁରୀ ।

III. ଉଚ୍ଛେଦ ପୂର୍ବରୁ -

୩୭ . ଗ୍ରାମ ଓ ସହରା□ଳରେ ବିକାଶ ଯୋଜନା ଗୁଡିକ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ଉପାଦାନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବ : କ) ସମସ୍ତ ବିସ୍ଥାପିତ ସାମ୍ଭାବ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ଭାବେ ବିସ୍ଥାପନ ବିଷୟରେ ପ୍ରାକ୍ ସୂଚନା ଓ ବିଜ୍ଞାପନ ଦିଆଯିବ ଯେ, ବିସ୍ଥାପନ ଜରୁରୀ ଏବଂ ସେଠାରେ ଜନଶୁଣାଣୀ କରାଯିବ ଖ) ଦରିଦ୍ର ଓ ନିଃସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ସହ ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କୁ ଏ ସଂମ୍ପର୍କୀୟ ଆବଶ୍ୟକ ସୂଚନା ଓ ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟ ଯାହାକି ପୁର୍ନବାସ ଯୋଜନା, ଜମି ରେକର୍ଡ, ସତନ୍ତ୍ର ପଦକ୍ଷେପ ପୁର୍ନବାସ ଓ ଥଇଥାନ ଜନିତ ଏ ସମସ୍ତ ରହିଥିବା

ଦରକାର ଗ) ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପୁର୍ନବାସ ଯୋଜନା ସଂମ୍ପର୍କରେ ସମୀକ୍ଷା, ଜନଶୁଣାଣୀ, ମତାମତ ବା ଅଭିଯୋଗ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଠାରୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ଘ) ବିକଳ୍ପ ବିସ୍ଥାପିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରଯୁକ୍ତି, ଆଇନ ସହାୟତାର ସୁଯୋଗ ଓ ପରାମର୍ଶ ଙ) ଜନଶୁଣାଣୀର ଆୟୋଜନ ଚ) ଯାହାକି ବିସ୍ଥାପିତ ବା ସେମାନଙ୍କର ଓକିଲ ମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ଦେବ ବିସ୍ଥାପନ ସଂମ୍ପର୍କରେ ସପକ୍ଷ /ବିପକ୍ଷରେ, ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଯୋଗ, ମତାମତ ବା ବିକଳ୍ପ କୌଣସି ଯୋଜନା ସଂପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ଦାବୀ ଓ ବିକାଶର ପ୍ରାଥମିକତାର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେବ ।

୩୮. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସଂମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ବିସ୍ଥାପନର ବିକଳ୍ପ ଖୋଜିବେ, ସମସ୍ତ ବିସ୍ଥାପନ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଯେଉଁଥିରେ ମହିଳା, ଅଧିବାସୀ ଏବଂ ଅକ୍ଷମ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନଙ୍କୁ ବା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାମ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ବିସ୍ଥାପନ ସଂମ୍ପର୍କୀୟ ସୂଚନା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାମର୍ଶ ଓ ସହଭାଗୀତା, କ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସହ ପ୍ରତି ସ୍ତରରେ, ପ୍ରତି ପଦ୍ଧତିରେ ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସବୁ ବିଚାର କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଯେଉଁଠି ଏ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଉପରେ କୌଣସି ସମାଧାନର ପନ୍ଥା ବାହାରି ନଥାଏ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଅଥଚ ସାମ୍ବିଧାନିକ କୃତ୍ପକ୍ଷ ଯଥା - ଆଇନଗତ କୋର୍ଟ, ଟିବ୍ୟୁନାଲ ବା ଓମ୍ବୁସ୍‌ମ୍ୟାନ ମାନେ ମଧ୍ୟସ୍ଥତା ବିଚାର ଓ ଅଧିଘୋଷଣା କରିବା ଜରୁରୀ ।

୩୯. ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ ସ୍ତରରେ, କଥୋପକଥନର ସୁଯୋଗ ଓ ପରାମର୍ଶ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଦିଗରେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବେ, ଯେଉଁଥିରେ ବିସ୍ଥାପନ ପ୍ରଭାବୀ ବ୍ୟକ୍ତି, ଶିଶୁ, ମହିଳା, ବୟସ୍କ, ଦରିଦ୍ର ଓ ନିଃସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତି ମାନେ ଥିବେ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଦକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ଏଭଳି ସୁରକ୍ଷା ଯୋଗାଇ ଦେବେ ।

୪୦. କୌଣସି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ଆରମ୍ଭ ପୂର୍ବରୁ କୃ□ପକ୍ଷଗଣ ପ୍ରମାଣ କରିବେ, ଯେ ଉଚ୍ଛେଦ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା ଓ ଅନ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ଏଭଳି ଉଚ୍ଛେଦକୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନିବକ ଅଧିକାର ଆଇନ୍‌ର ଧାରା ଓ ସର୍ବଜନହିତାୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ତ ସୁରକ୍ଷାତ୍ମକ ପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

୪୧. ଉଚ୍ଛେଦ ସଂପର୍କୀୟ କୌଣସି ନିଷ୍ପ□ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ଆକାରରେ ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗୁଆ ଭାବେ ଯୋଗାଇଦେବେ । ଉଚ୍ଛେଦନାମା ଏଭଳି ନିଷ୍ପ□ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବିଷୟ ଗୁଡିକୁ ସଂଲଗ୍ନ କରିବେ । (କ) ବିକଳ୍ପ ପନ୍ଥାର ଅନୁପସ୍ଥିତି (ଖ) ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ (ଗ) ଯେଉଁଠାରେ ବିଷଦ ଭାବେ ବିକଳ୍ପର ବାଖ୍ୟା କରାଯାଇ ନାହିଁ ସେଠାରେ ପ୍ରତିଟି ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଜରୁରୀ ଯାହାକୁ ଉଚ୍ଛେଦ ଜନିତ କମ କ୍ଷତି କରିବ । ଏ ବାବଦରେ ପ୍ରତିଟି ନିଷ୍ପ□ ଆଇନଗତ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ସମୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବ । ପୀଡିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଆଇନଗତ ସହାୟତା, ଯଦି ସେମାନେ ଚାହାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ବିନା ମୂଲ୍ୟରେ ଯୋଗାଇ ଦେବେ ।

୪୨. ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ସମୟ ମଧରେ ବିଜ୍ଞାପନ ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ନିଜର କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବାକୁ ଥିବା ବିକାଶ, ସମ୍ପ□ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ସବୁ ବାବଦରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହେବାକୁ ଥିବା ପରିମାଣର ମାତ୍ରା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିପାରିବେ । ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କର ଅଣ ଆର୍ଥିକ ସମ୍ପଦର ଲେଖାକରଣ ଓ ସୁଯୋଗ ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାରେ ପରେ ସହାୟକ ହେବ ତାହା ସେମାନେ ସୁଯୋଗ ଦେବେ ।

୪୩. ବିସ୍ଥାପନ ଦ୍ୱାରା ମାନବିକ ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ବା ବାସହୀନ ଯେଭଳି ନ ହୁଅନ୍ତି ଏହା ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ଗୁଡିକ ନେବେ ଯେଉଁଥିରେ ସମସ୍ତ ମିଳୁଥିବା ସମ୍ପଦ ଯେଉଁମାନେ ନିଜପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇପାରୁ

ନଥିବେ ଓ ବିକଳ୍ପ ଆବାସ, ପୁନର୍ବାସ ବା ଉତ୍ପାଦିକା ଜମି ଇତ୍ୟାଦି ସୁଯୋଗ ଦେବେ । ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ବିସ୍ଥାପିତ ନିକଟବ□ୀ ଅ□ଳ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜ୍ଜନକ୍ଷମ କରିବାର ସମସ୍ତ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଦିଗରେ ଚେଷ୍ଟିତ ହେବେ ।

୪୪. ବିକଳ୍ପ ଥଇଥାନ ବାବଦରେ ପ୍ରତିଟି କାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା - ପାନୀୟଜଳ, ବିଦ୍ୟୁତ, ପରିମଳ, ସ୍କୁଲ, ରାସ୍ତାଘାଟ, ଜମି ଓ କ୍ଷେତ୍ର ଆବ□ନ ଗୁଡିକ ହେବ ଯାହାକି ଆର୍ନ୍ତଜାତୀକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ନୀତି ଅନୁସୃତ ହୋଇଥିବ ଓ ଯାହାକି ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ପୂର୍ବରୁ ହେବା ଜରୁରୀ ।

IV. ଉଚ୍ଛେଦ ସମୟରେ :-

୪୫. ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ସଂପୃକ୍ତ ବିଭାଗୀୟ ଓ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀ ମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ ହେବ ଏବଂ ବିସ୍ଥାପନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିବା ଜରୁରୀ । ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ମାନେ ଯେଉଁମାନେ ଉଚ୍ଛେଦକାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାକୁ ଆସିବେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବେ ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସହ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ସେମାନଙ୍କର କ□ିପଣ ଜାହିର କରିବେ ।

୪୬. ବିସ୍ଥାପନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ସମୟରେ ନିରପେକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକ, ସ୍ଥାନୀୟ ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରର, ଅନୁରୋଧ କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ନୀତିକୁ ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ଆଇନର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ କରାଯାଉଥିବାର ପ୍ରମାଣ ରହିବ ।

୪୭. ଉଚ୍ଛେଦ ଗୁଡିକ କଲାବେଳେ ଏହା ପ୍ରମାଣିତ ହେବା ଜରୁରୀ ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନ ଓ ନିରାପ□ା କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ନହୁଏ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଏହା ସ୍ଥିର କରିବେ ଯେ, ମହିଳାମାନେ ଯେଭଳି ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଷମ୍ୟର ଶିକାର ନହୁଅନ୍ତି ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିବେ ।

୪୮. ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବଳ ପ୍ରୟୋଗ କେବଳ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ସମାନୁପାତିକ ଭାବେ ମୂଳଭୂତି ନୀତି ଓ ଗୋଳାବାରୁଦର ଉପଯୋଗ ଏହି ଅଧିକାରୀମାନେ ଆଇନର ଧାରା ଅନୁଯାୟୀ କରିବେ ଯାହାକି ସ୍ଥାନୀୟ ବା ଜାତୀୟ ଆଇନର ଧାରା ଅନୁସାରେ ହେବ ।

୪୯. ବିସ୍ଥାପନ କାର୍ଯ୍ୟ କେଭେ ହେଁ ଖରାପ ପାଗ, ଅର୍ଦ୍ଧରାତ୍ରୀ, ପୂଜାପାର୍ବଣ ସମୟରେ, ଧାର୍ମିକ ଛୁଟି ନିର୍ବାଚନର ଅବ୍ୟବହିତ ବା ସ୍କୁଲ ଇତ୍ୟାଦିର ପରୀକ୍ଷା ସମୟରେ କରାଯିବ ନାହିଁ ।

୫୦. ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ବା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ମାନେ ଏହା ସ୍ଥିର କରିବେ ଯେଭଳି କେହି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବା ଅତିର୍କିତ ଆକ୍ରମଣର ବା ହିଂସାର ଶିକାର ନ ହୁଅନ୍ତି ବିଶେଷ କରି ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନେ ବା ଭଙ୍ଗାରୁଜା ବେଳେ ନିରୁଙ୍କଶ ଭାବେ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପ□ ବା ଦଖଲ ଅଧିକାର କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ନହୁଏ, ହିଂସାତ୍ମକ ଆକ୍ରମଣ ବା ଅନ୍ୟ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ବିଧ୍ୱଂସ, ଅବହେଳା ବା ଯୌଥ ଦଣ୍ଡାଦେଶ ନ ହୁଏ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବେ । ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଭଳି ଅଧିଗୃହୀତ ବା ସମ୍ପ□ ଗୁଡିକ ଅନିଚ୍ଛା ସ□େ ଛାଡି ଯାଇଥିବେ ସେଠାରେ ଏଗୁଡିକ ଯେପରି ଧ୍ୱଂସ / ନଷ୍ଟ ବା ଅନ୍ୟ କାହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟବହାର ନହୁଏ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବ ରାଜ୍ୟ ।

୫୧. କ□ପକ୍ଷ ବା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ କେଭେ ହେଁ ବାସଚ୍ୟୁତଙ୍କ ଉପରେ ବଳପ୍ରୟୋଗ ବା ସେମାନଙ୍କ ସ୍ଥାବର-ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପ□କୁ ଭଙ୍ଗାରୁଜା କରିବେ ନାହିଁ, ଏଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କୁ ଛାଡିଦେବା ଉଚିତ, କାରଣ ତାହା ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର ସ୍ଥାବର ଅସ୍ଥାବର ସମ୍ପ□କୁ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରାଇବାରେ ସହାୟକ ହେବ ।

V. ଉଚ୍ଛେଦ ପରେ : ତୁରନ୍ତ ରିଲିଫ ଓ ପୁନଃ ବସତିର ଆଶୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା:

୫୨. ସରକାରୀ ବା ସଂପୃକ୍ତ ଏଜେନ୍ସି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ହେଲା ସେମାନେ ତୁରନ୍ତ ବାସଚ୍ୟୁତମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ମାତ୍ରାରେ ବିକଳ୍ପ,

ବାସଗୃହ, ପୁର୍ନବାସ ଯୋଗାଇଦେବେ । ସର୍ବନିମ୍ନ ଭାବେ ପରିସ୍ଥିତି ଯାହା ବି ଥାଉ ନା କାହିଁକି, ସଂପୃକ୍ତ କୃ□ପକ୍ଷମାନେ ଏଭଳି ସମସ୍ତ ବାସଚ୍ୟୁତମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷକରି ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ଯୋଗାଡ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାୟୀ ନିରାପ□ା ଓ ସୁରକ୍ଷା ଦେବେ ଯାହାକି (କ) ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଖାଦ୍ୟ, ପାନୀୟ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା (ଖ) ମୂଳଭୂତ ବାସସ୍ଥାନ ଓ ଆବାସ (ଗ) ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବସ୍ତ୍ର (ଘ) ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଡାକ୍ତରୀ ସେବା (ଙ) ଜୀବିକାର ଉତ୍ସ (ଚ) ଗୃହପାଳିତ ପଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଘରା ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ସମ୍ପ□ିର ସ୍ରୋତ ଯାହାକି ସେମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥିଲେ (ଛ) ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥସେବା । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଏହା ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ଯେ ଯୌଥ ବା ବିଶାଳ ପରିବାରର ସଦସ୍ୟମାନେ ଯେଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ଯୋଗୁଁ ଅଲଗା ନ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ଓ ଏକତ୍ର ରହନ୍ତି ।

୫୩. ବିଶେଷ ଯତ୍ନ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମାନ୍ତରାଳ ସହାଭାଗିତା ଯୋଜନା ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ମୂଳ ସେବା ଓ ଦ୍ରବ୍ୟ ବ□ନରେ ସେମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ରହିବ ।

୫୪. ମାନବିକ ଅଧିକାର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୀମା ଅନୁଯାୟୀ ସମଗ୍ର ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ସ୍ତରରେ ସମସ୍ତ ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କର ଯେଉଁମାନେ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ବା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ବା ଅକ୍ଷମ ମାନଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଡାକ୍ତରୀ ସହାୟତା, ପରାମର୍ଶ ଯେତେଦୂର ଓ ବହୁଳ ମାତ୍ରାରେ ସମ୍ଭବ ଯୋଗାଇଦେବା ସହ ବିନା ବିଳମ୍ବରେ ବିନା ବୈଷମ୍ୟରେ ବା ଅଡାକ୍ତରୀ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ବିଳମ୍ବ କରାଯିବା ଅନୁଚିତ । ଯେତେବେଳେ ଜରୁରୀ ହେବ ସେତେବେଳେ ବାସଚ୍ୟୁତମାନଙ୍କୁ ତୁରନ୍ତ ସାମାଜିକ ଓ ମାନସିକ ସେବା ସହାୟତା ଯୋଗାଇବା ବିଶେଷ କରି (କ) ଶିଶୁ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥଗତ ସମସ୍ୟା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ପଡିଲେ ମହିଳା ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଯୋଗାଇବା ଓ ପୁନଃ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରଜଜନକ୍ଷମ ମହିଳା ମାନଙ୍କୁ ଯୌନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିକାର ହୋଇଥିବା ପୀଡିତ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ (ଖ) ଦିଆଯାଉଥିବା ଡାକ୍ତରୀ ସେବା ସହାୟତା ଯେଭଳି ବ୍ୟାଘାତ ବା ବନ୍ଦ ନହୁଏ ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନ ଯୋଗୁଁ (ଗ)

ସଂକ୍ରମଣ ଓ ଗଭୀର ରୋଗ ଯଥା - ଏଡ୍ସ, ଏଚ.ଆଇ.ଭି ଭଳି ରୋଗ ଯେଭଳି ପୁର୍ନଥଇଥାନ ଅ□ଳରେ ନ ବ୍ୟାପେ।

୫୫. ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ପୁର୍ନବାସ ସ୍ଥାନରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସର ଯୋଗାଣ, ଯାହାକି (କ) ଅବଧିର ସ୍ଥିରତା (ଖ) ସେବା, ଉପଭୋଗ, ସୁବିଧା, ଭି□ଭୂମି ଯୋଗାଣ ଯଥା - ପାନୀୟ ଜଳ ରାନ୍ଧିବା ପାଇଁ ଇନ୍ଧନ, ଉ□ାପ ଓ ଆଲୋକ, ପରିମଳ ଓ ଗାଧୁଆ ସୁବିଧା, ଖାଦ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ ମହୁଜବ କରିବାର ସ୍ଥାନ, ବର୍ଜ୍ଜବସ୍ତୁ ପରିଚାଳନା, ନାଳ ନର୍ଦ୍ଦମା ଓ ଅତି ଜରୁରୀ ସେବା ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ଓ ସାଧାରଣ ଉତ୍ସ ଗୁଡିକ ଉପରେ ଅଧିକାର ଯେଉଁଠାରେ ଆବଶ୍ୟକ (ଗ) ବହନ କରି ପାରୁଥିବା ଆବାସିକ ସୁବିଧା (ଘ) ରହିବା ଭଳି ଆବାସ ଯେଉଁଠାରେ ବାସଗୃହୀ ମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣରେ ଖୋଲାସ୍ଥାନ ସୁରକ୍ଷା, ଥଣ୍ଡା, ଗରମ, ବର୍ଷା, ପବନରୁ ସୁରକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟପ୍ରତି ବିପଦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭି□ଗତ ଅସୁବିଧା ନଥିବ ଓ ଯାହା ସେମାନଙ୍କର ଶାରୀରିକ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବ (ଙ) ଏ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ଅନ୍ୟ ନିମ୍ନ ଗୋଷ୍ଠୀ ପାଇଁ ମଧ (ଚ) କର୍ମ ସନ୍ଧାନର ସୁଯୋଗ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା , ସ୍କୁଲ, ଶିଶୁ ପରିଚର୍ଯ୍ୟା କେନ୍ଦ୍ର, ଅନ୍ୟ ସାମାଜିକ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ, ଗ୍ରାମ ଓ ସହରା□ଳ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ (ଛ) ସାଂସ୍କୃତିକଗତ ଆବାସ । ଘରର ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପ□ା ବାବଦରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ଉପାଦାନ ଏକାନ୍ତତା : ଓ ନିରାପ□ା ନିର୍ଣ୍ଣୟରେ ସହଭାଗିତା, ହିଂସାରୁ ମୁକ୍ତି ଏବଂ ହିଂସା ବା ଏହା ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନରେ ପ୍ରତିକାରର ସୁବିଧା ମିଳୁଥିବା ଜରୁରୀ।

୫୬. ପୁର୍ନବାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନିଷ୍ପ□ି ଗୁଡିକ ପ୍ରଚଳିତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ପଦ୍ଧତି ଅନୁଯାୟୀ ଅନୁସୃତ ହେବ, ଯାହାକି ନିମ୍ନୋକ୍ତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ଦ୍ୱାରା ହେବ ।

କ) ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ସ୍ତରର ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ସ୍ୱୀକୃତ ପୁର୍ନବାସ ନୀତି ବିସ୍ତୃତଭାବେ ପ୍ରଣୀତ ହୋଇନାହିଁ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଭଳି କୌଣସି ପୁର୍ନ ଥାଇଥାନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରାଯିବ ନାହିଁ।

ଖ) ପୁର୍ନଥଇଥାନ ନିଶ୍ଚିତରୂପେ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ସମ୍ମତ ଓ ବିଶେଷ କରି ମହିଳା, ଶିଶୁ, ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦୁଃସ୍ଥବର୍ଗର ଅଧିକାର ଗୁଡିକ ସମାନ ରୂପେ ସୁରକ୍ଷା କରାଯିବାର ଦରକାରୀ , ଯାହାକି ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଓ ସେମାନଙ୍କ ସମ୍ପ□ ଉପରେ ଥିବା ଅଧିକାରଙ୍କୁ ମଧ୍ଯ ସୂଚାଇଥାଏ ।

ଗ) ଯେଉଁ ଏଜେନ୍ସି ଦ୍ୱାରା /ପାଇଁ ଏହି ବିସ୍ଥାପନ ଓ ପୁର୍ନବାସ ହେଉଛି ସେମାନେ ଆଇନ ଅନୁଯାୟୀ ପୁର୍ନଥଇଥାନ ସଂମ୍ପର୍କୀୟ ସମସ୍ତ ସମ୍ମିଳିତ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହନ କରିବେ ।

ଘ) କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂପ୍ରଦାୟ ଗୁଡିକ କୌଣସି ପ୍ରକାର ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଯେପରି ନପାଆନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ମାନବିକ ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିଲା ବେଳେ, ବା ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଧିକାର ଗୁଡିକ ଯେଭଳି ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ ନହୁଏ । ଏହା ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟ ଯେଉଁମାନେ ବି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପିତ ସେମାନଙ୍କ ସହ ଥଇଥାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କୁ ମଧ୍ଯ ସମାନଭାବେ ଲାଗୁହେବ ।

ଙ) ଅନ୍ୟ ଅ□ଳକୁ ଥଇଥାନ ସକାଶେ ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଙ୍କୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମାତ୍ରାରେ ସୂଚନା ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ସହମତି ନେଇ ସାରିଥିବା ଜରୁରୀ । ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ପୁର୍ନବାସ ଥଇଥାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସେବା, ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଆର୍ଥିକ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦେବେ ।

ଚ) ସମୟ ଓ ଆର୍ଥିକ ବୋଝ ଯାତାୟତ ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରୁ ପୁର୍ନବାସ କ୍ଷେତ୍ର ବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସେବା ଯେଭଳି ସ୍ୱଳ୍ପ ବ୍ୟୟରେ ନିମ୍ନ ଆୟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ମିଳିପାରୁଥିବ ତାହା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବେ ଯେଭଳି ସେମାନଙ୍କ ବଜେଟ୍ ଅନୁକୂଳ ହୋଇଥିବ ।

ଛ) ଥଇଥାନ ଅ□ଳଟି ଯେଭଳି ଦୂଷିତ ହୋଇ ନଥାଏ ବା ପ୍ରଦୂଷଣ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ସ୍ଥାନର ସମୀପବ□ୀ ହୋଇନଥାଏ ଯାହାକି ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କର ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ କ୍ଷତି କରିବ ।

ଜ) ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯଥେଷ୍ଟ ଆଗୁଆ ସୂଚନା ପ୍ରଭାବିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡିକ ରାଜ୍ୟ ଯୋଜନା, କାର୍ଯ୍ୟନ୍ୱୟନ ବାବଦରେ ପୁର୍ନବାସ ଥଇଥାନ ଜନିତ ବା ବିସ୍ଥାପନ ସ୍ଥାନ ଇତ୍ୟାଦି ସମ୍ପର୍କରେ ହିତାଧିକାରୀ ମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୂପେ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଜରୁରୀ ଯେ, ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ଧତିରେ ସର୍ବଦା ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀ, ସଂଖ୍ୟାନ୍ୟୁନ, ଭୂମିହୀନ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କର ଯେଭଳି ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ ରହିବ ।

ଝ) ସମଗ୍ର ପୁର୍ନଥଇଥାନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରଭାବିତ ବର୍ଗର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଭାଗିତାରେ ଯେପରି ସମାପନ ହେବ ତାହା ସ୍ଥିର କରିବେ ରାଜ୍ୟମାନେ ଓ ଏ ବାବଦରେ ସମସ୍ତ ବିକଳ୍ପ ଯୋଜନା, ବିସ୍ଥାପିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବନାକୁ ମଧ୍ୟ ବିଚାରକୁ ନେବେ ।

ଞ) ଯଦି ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରପେକ୍ଷ ଜନଶୁଣାଣୀ ପରେ ବି ଏହା ପ୍ରତୀତ ହୁଏ ଯେ, ଏଠାରେ ବିସ୍ଥାପନ ଜରୁରୀ ତେବେ ପ୍ରଭାବିତ ବାକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟ ମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟୂନ୍ୟ ପକ୍ଷେ ୯୦ ଦିନର ନୋଟିସ ବିସ୍ଥାପନ ଓ ଉଚ୍ଛେଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦେବା ଉଚିତ ।

ଟ) ସ୍ଥାନୀୟ ସରକାରୀ ଅଧିକାରୀ, ନିରପେକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷକଗଣ ଚିହ୍ନଟ ହୋଇ ଏହି ଉଚ୍ଛେଦ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ବେଳେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିବେ ଓ ନିଶ୍ଚୟ କରିବେ ଯେ ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ଯେଭଳି କୌଣସି ପ୍ରକାର ବଳ, ହିଂସା ଓ ଧମକ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରୟୋଗ ନହୁଏ ।

୫୭. ଥଇଥାନ ନୀତି ଗୁଡିକ ଏଭଳି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଉଚିତ ଯେ, ଏଥିରେ ମହିଳା, ଦୁଃସ୍ଥ ଓ ସ୍ୱଳ୍ପ ଆୟକାରୀ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯେଭଳି ସମାନ୍ତରାଳ ଭାବେ ସେମାନଙ୍କର ମାନବିକ ଅଧିକାର ଗୁଡିକ ଯଥା - ଆବାସ, ଖାଦ୍ୟ, ଜଳ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, କାର୍ଯ୍ୟ, ବ୍ୟକ୍ତି ନିରାପ□ା, ଗୃହ ନିରାପ□ା କ୍ରୁର ଅମାନବୀୟ ଓ ଅପବ୍ୟବହାରୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ଗମନାଗମନ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବେ ।

୫୮. ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଯେଉଁମାନେ ଉଚ୍ଛେଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ସେମାନେ ଯେଭଳି ମାନବିକ ଅଧିକାରରୁ ବଂଚିତ ବା ବୈଷମ୍ୟର ଶିକାର ନ ହୁଅନ୍ତି ଓ କ୍ରମାଗତ ଭାବେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସର ଅଧିକାର ଯେଭଳି ହାସଲ କରନ୍ତି ସେ ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ରହିବେ । ଏହା ସମାନଭାବେ ଆତିଥ୍ୟ ଦେଇଥିବା ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକର ଥଇଥାନ ଅଂଚଳରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗୁହେବ ।

VI. ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ପ୍ରତିକାର :

୫୯. ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ଶିକାର ବା ହେବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି ସେମାନଙ୍କର ତୁରନ୍ତ ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର ରହିଛି । ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟରେ ସୁସ୍ଥ ଶୁଣାଣୀ, ଆଇନଗତ ପରାମର୍ଶ ଦେବା, ଆଇନଗତ ସାହାଯ୍ୟ , ପୁର୍ନବାସ, ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ, ଥଇଥାନ କ୍ଷତିପୂରଣ ରହିଛି ଏବଂ ଯାହାକି ମୂଳଭୂତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଓ ନୀତି ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରତିକାରର ଅଧିକାର ଓ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଉଲଙ୍ଘନ ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

କ) କ୍ଷତିପୂରଣ :

୬୦. ଯେତେବେଳେ ଉଚ୍ଛେଦ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପଡେ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଜରୁରୀ ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଆଦର୍ଶ କ୍ଷତିପୂରଣ ଓ ସଠିକ କ୍ଷତିପରିମାଣ ଯାହାକି କ୍ଷତି ହୋଇଥାଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଅଧିକାରର ତାହା ଦେବେ । କ୍ଷତିପୂରଣ ଗୁଡିକ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ ଯେଉଁଠାରେ ଏହା ଆର୍ଥିକ ଭାବେ ଆକଳନ କରାଯାଇଥାଏ ଯଥା - ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ବା ଅଙ୍ଗ, ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ କ୍ଷତି , ଶିକ୍ଷା, କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାମାଜିକ ସୁଯୋଗର ନଷ୍ଟ, ଦ୍ରବ୍ୟ ନଷ୍ଟ ଓ ଆୟ ନଷ୍ଟ, ବ୍ୟୟ ବା ଆୟର ପନ୍ଥା, ନୈତିକ ଅଧପତନ, ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆଇନ ଓ ବିଶେଷ ବିଷୟବସ୍ତୁ ସହାୟତା, ଔଷଧ ଓ ଔଷଧୀୟ ସେବା, ମାନସିକ ଓ ସାମାଜିକ ସେବା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ଅର୍ଥ ସହାୟତା କ୍ଷତିପୂରଣ କେବେହେଁ,

କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରକୃତ କ୍ଷତିପୂରଣ ଯଥା ଜମି ଓ ସାଧାରଣ ସମ୍ପ ଆକାରରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ଜମି ଗୁଡ଼ିକ ଅଧିଗ୍ରହଣ କରିନିଆଯାଇଛି ସେଠାରେ ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିମାଣ, ଆକାର, ମୂଲ୍ୟ ବା ତଦୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ମୂଲ୍ୟର ଜମି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ।

୬୧. ଯେଉଁମାନେ ବିସ୍ଥାପିତ ହେଲେ / ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ଜମି ଓ ସମ୍ପ ଥାଉ ବା ନାହିଁ ସମସ୍ତେ ଏଭଳି କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବାକୁ ହକଦାର ତାଙ୍କର କ୍ଷତି, ନଷ୍ଟ, ଉଦ୍ଧାର, ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ବାବଦୀୟ ସମସ୍ତ ବ୍ୟୟ ଓ ନିଜ ଗୃହ ନଷ୍ଟ ବା ଜମିଜମା । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବିସ୍ଥାପନାର ତନ୍ନ ତନ୍ନ କରି ବିଚାର କରି କ୍ଷତିପୂରଣ ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କର ବାସଗୃହ ବା ଅନ୍ୟ ସଂପ୍ପକୁ ନେଇ ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା ।

୬୨. ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳା ମାନେ ଉଭୟ ଏ ସମସ୍ତ କ୍ଷତି ପୂରଣର ମିଳିତ ଭାବେ ହିତାଧିକାରୀ ରହିବେ । ଏକାକୀନି ମହିଳା ଓ ବିଧବା ମାନେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ଏ ପ୍ରକାର କ୍ଷତିପୂରଣ ପାଇବେ ।

୬୩. ଅନ୍ୟତ୍ର ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ବ୍ୟୟ ଯାହାକି ''ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ଆର୍ଥିକଭାବେ ହିସାବ ଭୁକ୍ତ ନୁହେଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ମୂଲ୍ୟ ଓ କ୍ଷତି ମଧ୍ୟ ଆକଳନ ହେବ ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ଜମିପ୍ଲଟ, ଗୃହର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଉପକରଣ, ଉପାଦାନ, ଇନ୍ଧନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଋଣ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦଣ୍ଡ, ଅନ୍ତରୀଣ ବାସଗୃହ, ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଆଇନଗତ ଫି, ବିକଳ୍ପ ଆବାସ ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଆୟ ଓ ମଜୁରୀ, ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ଶିକ୍ଷା ସୁବିଧା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଡାକ୍ତରୀ ସେବା, ପୁର୍ନବାସ ଓ ଯାତାୟତ ଖର୍ଚ୍ଚ, ବିଶେଷ ରୂପେ ଜୀବିକାର୍ଜନର ଥଇଥାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ସ, । ଯେଉଁଠାରେ ଜମି ଓ ଘର ଗୁଡ଼ିକ ସଂପୃକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଜୀବିକା ଯୋଗାଇଥାଏ, ପ୍ରଭାବ ଓ ବିସ୍ଥାପନ ମାନଙ୍କର ଆକଳନ ସେମାନଙ୍କ ବେପାରର କ୍ଷତିର ପରିମାଣ ଉପକରଣ, ସାମଗ୍ରୀ, ଗୃହପାଳିତ ପଶୁ, ଜମି, ବୃକ୍ଷଲତା ଓ କ୍ଷୟ ହୋଇଥିବା ମଜୁରୀ, ଆୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଆକଳନ ।

ଖ) ପୁର୍ନସ୍ଥାପନ (ପ୍ରତ୍ୟାର୍ପଣ) ଓ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ :

୬୪. ବଳପୂର୍ବକ / ବିକାଶ ପାଇଁ ବିସ୍ଥାପନ ବା ଭି□ଭୂମି ନିର୍ମାଣ ସକାଶେ ଯାହାକି ପରିଚ୍ଛେଦରେ ଦିଆଯାଇଛି ପ୍ରାୟତଃ ପୁର୍ନସ୍ଥାପନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ କରିବା ସକାଶେ ସୁଯୋଗ ଦିଏ ନାହିଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ ରାଜ୍ୟ ଗୁଡିକ ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ, ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଯେଉଁମାନେ ଏଭଳି ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦର ଶିକାର ହୋଇଥିବେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କ୍ରମାନ୍ୱୟନ ଭାବେ ପ୍ରାଥମିକତା ଦେବେ । ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗୁଡିକ ଯଥା ସମ୍ଭବ ବାଧ କରାଯିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ଯେ ସେମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେମାନେ ନିଜର ବାସଗୃହ, ଜମି ବା ଉପ□ସ୍ଥଳକୁ ଫେରିବା ପାଇଁ ବାଧ ନୁହେଁ ।

୬୫. ଯେତେବେଳେ ପୁର୍ନସ୍ଥାପନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ଧାରା ଓ ନୀତିରେ ଅନୁଲିଖିତ, ସେତେବେଳେ କୃ□ପକ୍ଷ ଏଭଳି ପରିସ୍ଥିତି, ମାଧମ ଯାହାକି ଆର୍ଥିକ ଓ ସେଚ୍ଛାକୃତ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପ□। ସହିତ ସମ୍ଭବ ଓ ସମ୍ମାନର ସହ ନିଜର ପୈତୃକ ବାସସ୍ଥାନ ବା ଗୃହକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନର ସୁଯୋଗ । ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପନ୍ନ କୃ□ପକ୍ଷ ଗଣ ଏଭଳି ପ୍ରତ୍ୟାବ□ିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ପୁର୍ନବାର ଯୋଜନା ଓ ପରିଚାଳନାର ପ୍ରତିଟି ପଦକ୍ଷେପର ପୁର୍ନଜଡିତ କରିବା ଦିଗରେ ସେମାନଙ୍କର ସହଭାଗିତା ପ୍ରତି ସମୟରେ ନେବେ । ବିଶେଷ ଭାବେ ମହିଳାମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ ଓ ପ୍ରସ୍ଥାପନର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସେମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ସହଭାଗିତା ଓ ଲିଙ୍ଗ ବୈଷମ୍ୟ କୁ ଦୂର କରି ସେମାନେଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଉଠୁଥିବା ଗୃହୀ, ସଂମ୍ପ୍ରାଦାୟିକ, ସଂସ୍ଥାଗତ, ପ୍ରଶାସନିକ ଆଇନଗତ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଯାହାକି ସେମାନଙ୍କୁ ଏହି ସବୁ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ଦୂରେଇ ରଖେ, ସେ ବାବଦରେ ଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକକୁ ଦୂର କରିବା ।

୬୬. ସଂପୃକ୍ତ କୃ□ ପକ୍ଷଗଣଙ୍କର ଏହା କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ଯେ, ସେମାନେ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ କରିଥିବା ବିସ୍ଥାପିତ ମାନଙ୍କୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ସୁରକ୍ଷା, ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରି ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପ□ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟ ସବୁ ପୁର୍ନପ୍ରାପ୍ତି ଯାହାକି ସେମାନେ ବିସ୍ଥାପନ ସମୟରେ ହରାଇଥିଲେ, ସେ ବାବଦରେ ପ୍ରତ୍ୟାର୍ପଣ କରାଇବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିବେ ।

୬୭. ଯେତେବେଳେ ଜଣଙ୍କର ନିଜସ୍ୱ ବାସଗୃହ ବା ହରାଇଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟ, ସମ୍ପ□ ସବୁ ପୁର୍ନପ୍ରାପ୍ତ ସମ୍ଭବ ନ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କୃ□ପକ୍ଷଗଣ ବା ଅନ୍ୟ ବିକଳ୍ପ କ୍ଷତିପୂରଣ ସହାୟତା ପାଇବା ଦିଗରେ ସହଯୋଗ କରିବେ ।

ଗ) ପୁର୍ନବାସ ଓ ଥଇଥାନ :

୬୮. ବିକାଶ ପାଇଁ ବିସ୍ଥାପନର ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ନ ମିଳେ, ଓ ଯେତେବେଳେ ଏହା ଜନ ସମୂହର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୁଏ ବା ଯେତେବେଳେ ଏହା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଉପଭୋଗ ପୁର୍ନବାସ ଅଧିକାର ଅନୁଯାୟୀ, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ କ□ପକ୍ଷଗଣ ଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ ଓ ପୁର୍ନବାସକୁ ପ୍ରାଥମିକତା ଦେବେ ଯାହାକି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂମ୍ପ୍ରଦାୟର ପୁର୍ନଥଇଥାନକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେବ । ଏଭଳି ସମସ୍ତ ପୁନଃ ଥଇଥାନ ଗୁଡିକ ସାମାନ୍ୟ ଓ ସାମନ୍ତରାଳ ଭାବେ ଓ ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ସୁରକ୍ଷା ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ଯାହାକି ପରିଚ୍ଛେଦ ୫ ରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ପ୍ରଦ□ ସେ ସଂମ୍ପର୍କରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରିବେ ।

VII. ନିରୀକ୍ଷଣ, ମୂଲ୍ୟାୟନ ଓ ପରବ□ୀ ପଦକ୍ଷେପ :

୬୯. ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ସେମାନଙ୍କ ଭୌଗୋଳିକ ପରିସୀମାରେ ଘଟୁଥିବା ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଉଚ୍ଛେଦ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ଗୁଡିକର ଗୁଣାତ୍ମକ ଓ ସଂଖ୍ୟାତ୍ମକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଓ ଏହାର ନିକଟ ଓ ସହରବ□ୀ ପ୍ରଭାବରେ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଓ ପରବ□ୀ ପଦକ୍ଷେପ ସଂମ୍ପର୍କରେ ଉପନୀତ ହୋଇ

ସଂଖ୍ୟା ଓ ପ୍ରକାରର ମାତ୍ରାରେ ଉପନୀତ ହେବେ । ବିଶ୍ଲେଷଣାତ୍ମକ ଓ ତଦନ୍ତ ମୂଳକ ରିପୋର୍ଟ ଓ ତଥ୍ୟାବଳୀ ସବୁ ନାଗରିକ ମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧାରେ ଉପଲବଧ୍ କରାଇବା ସହ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀକ ଏଜେନ୍ସିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏ ସଂମ୍ପର୍କୀୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନ ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ଯାହାକି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶୈକ୍ଷଣୀୟ ହୋଇପାରିବ ସେ ବାବଦରେ ସମସ୍ୟା ସମାଧାନର ମାର୍ଗ ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିପାରିବ ଓ ବିକାଶର ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିଫଳନ କରିବ ତାହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବେ ।

୭୦. ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଏ ବାବଦରେ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଓ ଧାରାଗୁଡ଼ିକ ସହ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରି ନିରପେକ୍ଷ ଆର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ, ମାନବିକ ଅଧିକାର ସଂସ୍ଥା, ସ୍ୱାଧୀନ ଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର କମିଟୀ ଗଠନ କରି ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଜନିତ ସମସ୍ତ ତଦନ୍ତ ଓ ବିଶ୍ଲେଷଣ, ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରାଇବେ ।

VIII. ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ସଂଗଠନ ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସମାଜର ଭୂମିକା :

୭୧ - ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ସମାଜର ଏହା ଏକ ଉ□ର ଦାୟିତ୍ୱ ଯେ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଧାରାନୁଯାୟୀ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକର ଘର, ଜମି, ସମ୍ପ□ର ଅଧିକାରକୁ ପରିପୂରଣ କରିବ । ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଅର୍ଥନୈତିକ, ବାଣିଜ୍ୟ, ବିକାଶ ଓ ତତ୍ସଂଲଗ୍ନ ସଂସ୍ଥା ଗୁଡ଼ିକ ଏଜେନ୍ସି ଯାହାକି ସଦସ୍ୟ ଓ ଦାତା ରାଷ୍ଟ୍ର, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଏହି ସବୁ କମିଟୀରେ ଭୋଟଦାନର ଅଧିକାର ରହିଛି ସେମାନେ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଧାରା ଓ ତଦନୁଯାୟୀ ଆଇନର ମାନ ଅନୁଯାୟୀ ଏହା ସମ୍ପାଦନ କରିବେ ।

୭୨ . ଆର୍ନ୍ତଜାତିକ ସଂଗଠନ ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱୟନରେ ଏଭଳି ବଳ ପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ନୀତିର ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରତିକାରର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା ଦିଗରେ ଯାହକି ସେମାନଙ୍କ

ନୀତି ଓ ପଦ୍ଧତିରୁ ସ୍ୱଷ୍ଟ ସେ ଦିଗରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପ୍ରତିବିଧାନ କରିବେ । ଆଇନଗତ ସହାୟତା ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ପ୍ରଦ□୍ ଅନୁଯାୟୀ ସମସ୍ତ ପୀଡିତଙ୍କୁ ଯୋଗାଇଦେବେ ।

୭୩. ଅର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ନିଗମ, କମ୍ପାନୀ ଓ ଅନ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସଂଗଠନ ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ର, ପ୍ରଭାବ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ସଂମ୍ପାଦନ ଅ□ଳରେ ଆର୍ନ୍ତରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନର ଧାରା ସମ୍ମତରେ ନ୍ୟୁନତମ ଆବାସ ଓ ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନର ପ୍ରତିଷେଧକ କରିବା ଦିଗରେ ସହାୟକ ହେବେ ।

IX. ବ୍ୟାଖ୍ୟା-ଅର୍ଥ-ଅର୍ଥାନ୍ତର :

୭୪. ବିକାଶ ପାଇଁ ବିସ୍ଥାପନ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ସମ୍ପର୍କୀୟ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ସମୂହ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଆଇନ, ଶରଣାର୍ଥୀ, ଫୌଜଦାରୀ ଓ ଅନ୍ୟ ମାନବିକ ଆଇନ ବା ସମାନ୍ତରାଳ ମାନର ଧାରା ଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ସେଗୁଡ଼ିକର ବିକଳ୍ପ ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ହେବ ନାହିଁ ବରଂ ଏହା ସମସ୍ତ ଏଭଳି ଆଇନ ସହ ସମାନ୍ତରାଳ ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ଆଇନରେ ସନ୍ନିବେଶିତ ।

ତଥ୍ୟ ସୂତ୍ର -

୧. **ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବାସସ୍ଥାନ ବିଷୟରେ ମିଳିତ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର ରିପୋର୍ଟ - ମିଲନ କୋଠାରୀ**, E/CN4/2006/41,21 March 2006.

୨. **ଏକାଦଶ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର - କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦଳର ପରିକଳ୍ପନା - ପୌର ଆବାସ ସମ୍ବନ୍ଧିତ ରିପୋର୍ଟ - ଆବାସ ଓ ସହରୀ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳ- - ଭାରତ ସରକାର ।**

୩. **ଜାତୀୟ ପୌର ଆବାସ ଏବଂ ନିବାସ ନୀତି, ୨୦୦୭, ଭାରତ ସରକାର ।**

୪. **ଏକାଦଶ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର - କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଦଳର ପରିକଳ୍ପନା - ଗ୍ରାମୀଣ ଆବାସ ସମ୍ବନ୍ଧୀତ ରିପୋର୍ଟ - ଗ୍ରାମୀଣ ଉନ୍ନୟନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତସରକାର ।**

୫. ସୁପ୍ରିମ୍‌କୋର୍ଟର ବିଭିନ୍ନରାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଏକଥା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଛି।

- ଫ୍ରାନ୍‌ସିସ୍ କୋରାଲୀ ମୁଲିନ୍ ବନାମ ଦିଲ୍ଲୀ କେନ୍ଦ୍ରଶାସିତ ଅ□ଳ (୧୯୮୧) (ISCC 608)
- ଅଲଗା ଟେଲିସ୍ ବନାମ ବମ୍ବେ ପୌର ନିଗମ (୧୯୮୫) (3SCC 545)
- ଶାନ୍ତିସ୍ତର ବିଲଡର୍‌ସ ବନାମ ନାରାୟଣ ହିମାଲାଲ ଟୋଟାମେ (୧୯୯୦) (ISCC 520) ଏବଂ ଚାମେଲୀ ସିଂ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନାମ ଉ□ରପ୍ରଦେଶ ରାଜ୍ୟ (୧୯୯୬) (2SCC 549)

  ଏ ରାୟ ଗୁଡ଼ିକ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଆଇନ୍ ଏବଂ ଚୁକ୍ତିର ଦାୟବଦ୍ଧତା ବା ଉ□ରଦାୟିତ୍ୱ ପୁନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା -

- ଭାରତୀୟ ଗ୍ରାମଫୋନ୍ କମ୍ପାନୀ ବନାମ ବି.ବି. ପାଣ୍ଡେ - ୧୯୮୪ (2SCC534)
- ସି.ଇ.ଆର୍.ସି., ବନାମ, ଭାରତ ସରକାର - ୧୯୯୫ (3SCC42)
- ମଧୁକିଶୋର ବନାମ ବିହାର ରାଜ୍ୟ (5SCC125) ଏବଂ
- ପି.ୟୁ.ସି.ଏଲ. ବନାମ ଭାରତ ସରକାର (3SCC - 433)

୬. ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବାସସ୍ଥାନର ଅଧିକାର - (Art. 11 (I) of Covenant) ସାଧାରଣ ବିବୃତି, ଆର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ ଏବଂ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଧିକାର କମିଟି ୧୯୯୧, ଷଷ୍ଠ ଅଧିବେଶନ ୭ ଏବଂ ୮ ଅନୁଚ୍ଛେଦ।

୭. ଏଥିରେ ସାମିଲ ହୋଇଛନ୍ତି ବାସସ୍ଥାନ ଏବଂ ଭୂମି ଅଧିକାର ସଂଗଠନ (www.hrln.org) ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବାସସ୍ଥାନ ବିଷୟକ ରାଷ୍ଟ୍ରସଂଘର ବିଶେଷ ପ୍ରତିନିଧିଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ ଦେଖନ୍ତୁ। (http:/ www.ohchr.org/english/issues/housing/index.htm) ବିଶେଷ କରି ମହିଳା ଏବଂ ବାସସ୍ଥାନ ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ଦେଖନ୍ତୁ। ପରିଶିଷ୍ଟ ୩ A/HRC/4/18 February 2007. http://daccessdds.un.org/de/UNDOC/GEN/G07/106/28/PdF/G0710628.pdf ? (open element).

୧. ମିଳିତରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଘର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବା□ାକାରଙ୍କ ରିପୋର୍ଟ -

ହାଉସିଙ୍ଗ ଏଣ୍ଡ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ ରାଇଟ୍‌ସ ନେଟଓ୍ୱାର୍କ :

ଏହା ହେବିଟାଟ ଇ□ରନ୍ୟାସନାଲ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଙ୍ଗ ଯିଏକି ନ୍ୟୁନତମ ଆବାସ ଓ ଜମି ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି, ସୁରକ୍ଷା, ଉନ୍ନତି ତଥା ଓ ବାବଦରେ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ଯାହାକି ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ନ୍ୟୁନତମ ଆବାସ ବିଶେଷ କରି ଦରିଦ୍ରତମ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗୁଡ଼ିକ ଶାନ୍ତି ଓ ସମ୍ମାନର ସହ ବ□ିବାର ଅଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରେ। ଏଚଏଲଆରଏନର ମୁଖ୍ୟ ବିନ୍ଦୁ ହେଉଛି ମହିଳାମାନେ ଯେଉଭଳି ସମାନଭାବେ ଆବାସ, ସମ୍ପ□, ବଂଶାନୁଗତ ସମ୍ପ□ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ଜାହିର କରିପାରିବେ। ଏହା ଏହି ସବୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓକିଲାତି ଗବେଷଣା ମାନବିକ ଅଧିକାର ଶିକ୍ଷା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିକଟରେ ପହ□ାପାରିବା ନେଟଓ୍ୱାର୍କ ଜରିଆରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜାତୀୟ ଓ ଆର୍ନ୍ତଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ। www.nic-sarp.org/www.hrln.org

ୟୁଥ୍ ଫର୍ ୟୁନିଟି ଏଣ୍ଡ ଭଲ୍ୟୁ□ାରୀ ଏକ୍ସନ୍ :

ଯୁବା ଏକ ବିକାଶଧର୍ମୀ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂସ୍ଥା ୧୯୮୪ ମସିହାରେ ସ୍ଥାପିତ ଯାହାକି ମାନବିକ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଦରିଦ୍ରତମ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସୁଯୋଗ ପ୍ରଦାନ କରିବା ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ। ଯୁବାର ଦର୍ଶନ ହେଉଛି ସମାନ୍ତରାଳ ସଂସ୍ଥା ଓ ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡ଼ିକ ସହ ଯୋଗସୂତ୍ର ରକ୍ଷା କରି ବିକାଶ ମୂଳକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମାନବିକ ଅଧିକାରର ଧାରା ଗୁଡ଼ିକ ମଧରେ ଦରିଦ୍ରତମଙ୍କ ପାଇଁ ନିରାପ□ା, ସମ୍ମାନ ଓ ଶାନ୍ତି ସହ ସହାବସ୍ଥାନ କରିବା ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟକରେ। www.yuvaindia.org

ଫିଆନ୍ - ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ

ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ମାନବାଧିକାର ପରି ମଣିଷର ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନବାଧିକାର ମଧ ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର । ଆଉ ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାରକୁ ହାସଲ କରିବାପାଇଁ ଲଢ଼େଇ ହେଉଛି ମାନବ ସମାଜକୁ ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜ ମର୍ଯ୍ୟାଦାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବାର ଆକାଂକ୍ଷାର ସ୍ୱତଃସ୍ଫୁ□ ପରିପ୍ରକାଶ ।

ମାନବାଧିକାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବିଭିନ୍ନ ଶାଖାଗୁଡ଼ିକର ଆଭିଜାତ୍ୟରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଉପଲବ୍ଧ କରାଯାଏ ଯେ, ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନବାଧିକାର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ମାନବାଧିକାରର ମଧରେ ଧାରଣାଗତ କୌଣସି ସ୍ଥୁଳ ପ୍ରଭେଦନାହିଁ । ତଥାପି ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନବାଧିକାରକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ନାନାବିଧ ଭ୍ରାନ୍ତ ଧାରଣା ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଛି ଏବଂ ଏହା ଅନଭିପ୍ରେତ । ଏହି ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଅର୍ଥନୈତିକ ମାନବାଧିକାର ଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୋଟିଏ ସୁସଂହତ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ଧାରଣା ଗଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ମାନବାଧିକାର ଆନ୍ଦୋଳନ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ମାନବାଧିକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (ଫୁଡ ଫାଷ୍ଟ ଇନଫରମେସନ୍ ଏଣ୍ଡ ଆକସନ୍ ନେଟଓ୍ୱାର୍କ ବା ସଂକ୍ଷେପରେ ଫିଆନ୍) ଏବଂଏହାର ଶାଖା ଫିଆନ୍ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗରେ ଗଢ଼ି ଉଠିଛି । ମଣିଷର ଖାଇବା, ପିନ୍ଧିବା ଏବଂ ବ□ିବାର ଅଧିକାର ସମ୍ପର୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଜନମତ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ହେଉଛି ଫିଆନ୍ ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗ ଶାଖାର କାର୍ଯ୍ୟ । ଓ୍ୱେବସାଇଟ୍ : www.fianweb.org

ସେ□ର ଫର ଦି ସସ୍‌ଟେନ୍‌ଏବଲ୍ ୟୁଜ୍ ଅଫ୍ ନେଚୁରାଲ
ଏଣ୍ଡ ସୋସିଆଲ୍ ରିର୍ସୋସେସ୍

ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସର ଅଧିକାର ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ସ୍ୱୀକୃତ ଏକ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଯାହାକି ଅନେକ ଗୁଡିକ ମାନବିକ ଅଧିକାରକୁ ହାସଲ କରିବାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ । ଯେଉଁଭଳି ସମ୍ମାନର ସହ ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର, ଜମି, ଖାଦ୍ୟ, କାମ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ନିରାପତ୍ତାର ଅଧିକାର ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୃହର ଅଧିକାର । ବିଶ୍ୱର ପ୍ରାୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକରୁ ବେଶୀ ଜନ ସମୂହ ଏ ସମସ୍ତ ଅଧିକାର ଓ ଆବାସର ଅଧିକାର ଉଚିତ ଭାବେ ଉପଭୋଗ କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବିଶ୍ୱର ଆବାସିକ ଅଭାବର ଗଭୀର ଅଭାବ ସମସ୍ୟାରେ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦ ଏହାକୁ ଆହୁରି ଗମ୍ଭୀର କରେ । ଭାରତରେ ବିଶାଳ ଭିତ୍ତିଭୂମି ନିର୍ମାଣ, ବିକାଶ ମୂଳକ ପ୍ରକଳ୍ପ, ସହରାଞ୍ଚଳ ବିକାଶ ଓ ସଂପ୍ରସାରଣ, ସହର ସୌ   ର୍ଯ୍ୟକରଣ, ଖେଳ କ୍ରୀଡା ଆୟୋଜନ ଉଦ୍ୟୋଗର ବିସ୍ତାର କେତେକ ମୁଖ୍ୟ ଉପାଦାନ ଯାହାକି ସାଧାରଣ ନାଗରିକ ମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ଘର ଓ ଆବାସିକ ସ୍ଥାନରୁ ବଳପୂର୍ବକ ଉଚ୍ଛେଦକରିବାରେ ମୁଖ୍ୟ ଅଟେ ।

ଏହା ଫଳରେ ଜନସମୂହ ଅଧିକାଂଶ ବାସହୀନ ଓ ବିସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ ମାଧ୍ୟମରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଏବଂ ଆଇନଗତ ସାହାଯ୍ୟ ସହାୟତାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ପ୍ରତିକାର କରିବାର ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି । ବଳପୂର୍ବକ ବିସ୍ଥାପନ ଯୋଗୁଁ ଏହା ମାନବିକ ଅଧିକାରର ପ୍ରମୁଖ ଧାରାକୁ ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କରିବା ସହ ବିଶେଷଭାବେ ,ମହିଳା, ଶିଶୁ ଦରିଦ୍ରତମ ବ୍ୟକ୍ତି, ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ, ଅଳ୍ପ ସଂଖ୍ୟକ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଦରିଦ୍ରତମ ଗୋଷ୍ଠୀ ମାନଙ୍କୁ ବିଶେଷ ରୂପେ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ।

ଏହି ହସ୍ତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବାବଦରେ ଏକ ସାରାଂଶ ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘର ମୂଳଭୂତ ନୀତି ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ବିସ୍ଥାପନ ଓ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣ ପ୍ରଦାନ କରେ ଯାହାକୁ ମିଳିତ ଜାତି ସଂଘର ସହଭ ବାର୍ତ୍ତାକାର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଆବାସ ବାବଦରେ ମିଳିତ ଜାତିସଂଘ କାଉନସିଲ ୨୦୦୭ ଜୁନରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ ।

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ସ୍ଥାନାନ୍ତରଣର ମାତ୍ରା ହ୍ରାସ କରିବା ସହ ଏହାର ସ୍ଥାୟୀ ବିକଳ୍ପ ଯେଉଁଠାରେ ସମ୍ଭବ ସେ ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ବଶତଃ ଉଚ୍ଛେଦକରଣ ହୋଇପଡେ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା କେତେକ ଅଭେଦ୍ୟ ମାନବିକ ଅଧିକାର ଧାରା ସଂଗଠ ମାନଙ୍କୁ ସୂଚିତ କରେ ଯାହାକି ପ୍ରତି ସମୟରେ, ପରିସ୍ଥିତି ଯାହାବି ହେଉନା କାହିଁକି ଏହାକୁ ମାନ୍ୟତା ଓ ସମ୍ମାନ ଦେବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରେ ।

ଏହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାର ବହୁମୁଖୀ ବ୍ୟବହାର ରହିଛି ଓ ଏହା ବିସ୍ଥାପିତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିୟୋଜିତ ଥିବା ସମସ୍ତ ଏଜେନ୍‌ସିମାନଙ୍କୁ ଏକ ନୀତିଗତ ଓ କାର୍ଯ୍ୟନିୟନ ପଦ୍ଧତି ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ବିସ୍ଥାପିତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ବା ଯେଉଁମାନେ ଏଭଳି ବିସ୍ଥାପନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ଯେଉଁ ସାମ୍ୟ ସମାଜର ଗୋଷ୍ଠୀ ସେମାନଙ୍କର ହିତାର୍ଥେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ସେ ବାବଦରେ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ବିସ୍ଥାପନ ଉତ୍ତରାନ୍ତର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ ଓ ସରକାରୀ ଓ ବେସରକାରୀ ଏଜେନ୍‌ସୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି କରାଏ ।